

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Ekonomická fakulta

Katedra účetnictví a financí

Studijní program: Ekonomika a management

Studijní obor: Účetnictví a finanční řízení podniku

Bakalářská práce

Funkce centrální banky v přípravě ČR na přijetí eura

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Liběna Kantnerová

Autor:

Dagmar Truhlářová

2008

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Dagmar TRUHLÁŘOVÁ**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Účetnictví a finanční řízení podniku**
Název tématu: **Funkce centrální banky v přípravě ČR na přijetí eura**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce:

Posoudit změny pravomocí a funkcí centrální banky během přípravy a po přijetí eura, změny ve vztahu k bankovnímu sektoru, podnikatelskému sektoru i jednotlivci.

Osnova:

1. Typy bankovních systémů.
2. Historický vývoj centrální banky a měny na území ČR.
3. Funkce centrální banky.
4. Vliv přijetí eura na obchody a účetnictví centrální banky.
5. Vliv přijetí eura na bankovní a podnikatelský sektor, jednotlivce.
6. Zkušenosti z jiných zemí.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

30 - 40 stran

Forma zpracování bakalářské práce:

tištěná

Seznam odborné literatury:

Revenda, Z.: Centrální bankovníctví, Management Press Praha, 2001, 782s., 2. vydání, 80-7261-051-1

Bankovní institut Praha: Bankovníctví v České republice, Bankovní institut Praha, 2000, 349s., 4. vydání, 80-7265-035-1

Revenda, Z.: Peněžní ekonomie a bankovníctví, Management Press Praha, 2000, 634s., 3. vydání, 80-7261-031-7

Mandal, M., Tomšík, V.: Monetární ekonomie v malé otevřené ekonomice, 1. vyd., Management Press, Praha 2003, ISBN 80-7261-684-5

www.cnb.cz

Vedoucí bakalářské práce:

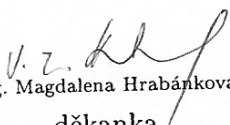
Ing. Liběna Kantnerová
Katedra účetnictví a financí

Datum zadání bakalářské práce:

1. února 2008

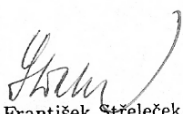
Termín odevzdání bakalářské práce:

15. dubna 2008

prof. Ing. Magdalena Hrabánková, CSc.

děkanka

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
L.S.
Studentská 13 (1)
370 05 České Budějovice

prof. Ing. František Střeleček, CSc., Dr.h.c.

vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 1. února 2008

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je původní a vypracovala jsem ji samostatně. Prohlašuji, že citace použitých pramenů je úplná a že jsem v práci neporušila autorská práva (ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském a o právech souvisejících s právem autorským ve znění pozdějších právních předpisů).

V Českých Budějovicích dne 10. dubna 2008

.....

podpis

Poděkování

Tímto bych chtěla vřele poděkovat Ing. Liběně Kantnerové za cenné rady a odbornou pomoc při zpracování mé bakalářské práce.

Obsah

Abstrakt	8
Klíčová slova.....	8
1. Úvod.....	10
2. Bankovní systémy.....	11
2.1 Banky	11
2.2 Uspořádání bankovního systému.....	12
2.3 Jednostupňový bankovní systém.....	12
2.4 Dvoustupňový bankovní systém.....	13
2.5 Univerzální bankovní systém.....	14
2.6 Specializovaný bankovní systém.....	15
2.7 Český bankovní systém.....	16
3. Historie centrální banky.....	18
3.1 Definiční znaky centrální banky.....	18
3.2 Vznik centrální banky.....	18
3.3 Česká národní banka.....	19
3.4 Centrální banky v současnosti.....	20
4. Historie měny.....	22
4.1 Předmincovní platidla.....	22
4.2 Denárová měna.....	23
4.3 Grošové období.....	23
4.4 Tolarové období.....	24
4.5 Konvenční měna.....	24
4.6 Rakouská měna.....	25
4.7 Korunová měna.....	26
4.8 Československá měna.....	26
5. Funkce centrální banky.....	28
5.1 Emise hotovostních peněz.....	28
5.2 Měnová politika.....	28
5.3 Cílování inflace.....	29
5.4 Devizová činnost.....	30
5.5 Regulace a dohled bankovního systému.....	30
5.6 Funkce banky bank.....	30
5.7 Funkce banky státu.....	31
5.8 Reprezentace státu v měnové oblasti.....	32
Metodika.....	33
6. Základní pojmy.....	34
6.1 Duální cirkulace.....	34
6.2 Duální označování cen.....	34
6.3 Konverze cen.....	34
6.4 Přepočítací koeficient.....	34
6.5 Mechanismus ERM II.....	34
6.6 Eurozóna.....	35
6.7 Evropská centrální banka.....	35
6.8 Národní koordinační skupina pro zavedení eura v ČR.....	35
6.9 Pracovní skupiny NKS.....	35
6.10 Národní plán zavedení eura v ČR.....	36
6.11 Strategie přistoupení ČR k eurozóně.....	36

6.12	Systém TARGET.....	36
7.	Zásady zavedení eura v České republice.....	37
7.1	Přijetí eura „velkým třeskem“.....	37
7.2	Zajištění kontinuity právních nástrojů.....	39
7.3	Pravidla pro použití přepočítávacího koeficientu.....	39
7.4	Pravidla zaokrouhlování.....	39
7.5	Předcházení zvýšení cen, vnímané inflaci, monitoring a kontrola.....	39
7.6	Minimalizace nákladů.....	39
7.7	Věcná a finanční odpovědnost.....	39
8.	Funkce při přijetí eura v kompetenci centrální banky.....	40
8.1	Sledování plnění maastrichtských kritérií.....	40
8.1.1	Kritérium udržitelnosti veřejných financí.....	40
8.1.2	Kritérium cenové stability.....	42
8.1.3	Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb.....	44
8.1.4	Kritérium stability měnového kurzu.....	46
8.2	Zapojení do mezirezortní spolupráce s Národní koordinační skupinou.....	47
8.3	Zapojení do činnosti všech orgánů v rámci Eurozóny.....	47
8.4	Dopracování nového zákona o ČNB.....	47
8.5	Další obecné úkoly.....	47
8.6	Informační technologie.....	47
8.7	Přechod finančního sektoru.....	48
8.7.1	Bezhotovostní platební styk.....	48
8.7.2	Hotovostní platební styk.....	49
8.8	Komunikace s veřejností.....	49
9.	Změna funkcí a pravomocí ČNB po přijetí společné měny.....	51
9.1	Ztráta autonomní měnové politiky.....	51
9.2	Další změny.....	51
10.	Perspektivy přijetí eura v ČR.....	53
11.	Vztah evropských zemí k jednotné měně euro.....	54
12.	Závěr.....	55
	Zdroje.....	57
	Příloha č. 1.....	6

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou úlohy centrální banky v přípravě České republiky na přijetí eura a změnou jejích pravomocí po vstupu České republiky do eurozóny.

Cílem této bakalářské práce je posoudit změny pravomocí a funkcí centrální banky během přípravy a po přijetí eura, změny ve vztahu k bankovnímu sektoru, podnikatelskému sektoru i jednotlivci.

Dílčím cílem je potom popsat nové funkce, ukázat výhody a nevýhody jednotlivých způsobů přijetí eura a prokázat vlivu převodu měny na výši inflace.

Klíčová slova

Zásady zavedení eura, přijetí „velkým třeskem“, funkce centrální banky, maastrichtská kritéria, ERM II, euro bankovky, euro mince, centrální měnová politika

Summary

The bachelor thesis is dealing with the role of the central bank in the preparation for the acceptance of new currency – Euro currency.

The goal of my thesis is the analysis of changes in competences and functions of the central bank, especially changes concerning the bank industry, companies as well as ordinary people.

The next aim of my thesis is the description of new functions, advantages and disadvantages of the acceptance Euro currency and I am also dealing with the binding of the currency transfer and the inflation.

Keywords

Principles of the euro entry, entry „big bank“, functions of the central bank, maastrichts criteria, ERM II, euro-notes, euro-coins, central monetary policy

1. Úvod

Ve své bakalářské práci bych se chtěla věnovat funkcím České národní banky, jejich změnám a rozšíření při přípravě na přijetí společné evropské měny a jejich změnám a zúžení po přijetí eura.

Zpracovat toto téma jsem se rozhodla poté, co byl termín přijetí nové měny v roce 2012 označen jako nereálný a nový termín nebyl určen. Od vstupu České republiky do Evropské unie je přijetí společné měny hojně diskutovaným tématem. Otázka přechodu na euro je nejčastěji spojována se zahraničním obchodem a kurzovým rizikem, potřebou reforem veřejného sektoru a inflačním šokem, který bude přijetí nové měny provázet. Podle mého názoru klíčová úloha emitenta národní měny – centrální banky je poněkud opomíjena.

Cílem této bakalářské práce je posoudit změnu funkcí a pravomocí, které centrální banka v souvislosti s přijetím nové měny zajišťuje. Jedná se především o plnění maastrichtských kritérií a hodnocení ekonomické sladění s eurozónou, převod bezhotovostních peněz a výměnu oběživa národní měny za euro. Opomenout nelze ani komunikaci s veřejností, informování o dopadech vstupu České republiky do eurozóny a průběhu jednotlivých etap přijetí nové měny.

Současně je cílem této práce posoudit změnu pravomocí, které Česká národní banka postoupí Evropské centrální bance současně s přechodem na společnou měnu. S přijetím jednotné měny dojde současně k přijetí jednotné měnové politiky realizované Evropskou centrální bankou.

Ve své práci se budu dále věnovat perspektivám přijetí eura v České republice a také postoji jednotlivých členských zemí ke společné měně, jejich zkušenostem s centrální měnovou politikou a možným problémům, které může měnově politická nesamostatnost státu přinést.

Smyslem této práce ukázat výhody a nevýhody jednotlivých způsobů přijetí nové měny, úlohu centrální banky k zajištění dostatečné vybavenosti finančního a podnikatelského sektoru oběživem nové měny a poukázat na zavádějící informaci o nárůstu cen způsobeným přepočtem národní měny na euro.

2. Bankovní systémy

„Bankovní systém v zemi tvoří centrální banka a souhrn bank působících v této zemi, jejich vzájemné vztahy a rovněž jejich vztahy k okolí (podnikovému sektoru, domácnostem, státu, zahraničí). Funkce a způsob fungování bankovního systému jsou determinovány zejména existujícím ekonomickým prostředím v dané zemi, ale i tradicí, zapojením země do mezinárodní spolupráce aj.“¹

2.1 Banky

„Banky jsou ve své podstatě podniky, které mají ovšem ve srovnání s podniky v jiných odvětvích ekonomiky řadu specifických rysů, projevujících se v jejich postavení a celkovém významu v ekonomice. Na činnost bank se obvykle vztahují i v mnohém odlišná pravidla oproti obecné úpravě podnikání. Základní cíl činnosti banky je však shodný jako u kteréhokoli jiného podniku a tím je dosažení zisku.“²

Podle náplně činnosti lze banky členit do několika druhů. Jmenujme například banky obchodní, investiční, rozvojové, či hypoteční.

K vymezení banky je vhodné přistupovat ze dvou hledisek:

Z funkčního hlediska obvykle bývá banka charakterizována jako „druh finančního zprostředkovatele, jehož hlavní činností je zprostředkování pohybu finančních prostředků mezi jednotlivými ekonomickými subjekty. To však jednoznačně nevymezuje, kdy je daný podnik bankou a kdy nikoliv.“³

Z právního hlediska je banka exaktně vymezena v zákoně č.21/1992 Sb., o bankách. „Zákon vycházející při definici banky z příslušné směrnice EU stanoví, že banky musí splňovat následující čtyři základní podmínky:

- jde o právnické osoby se sídlem v České republice, založené jako akciové společnosti,
- přijímají vklady od veřejnosti,
- poskytují úvěry,
- k výkonu bankovních činností mají bankovní licenci, kterou uděluje Česká národní banka“⁴

¹ REVENDA, Z. Centrální bankovníctví. Praha: Management Press, 1999. ISBN 80-85943-89-1.

² REVENDA, Z., MANDEL, M., KODERA, J., MUSÍLEK, P., DVOŘÁK, P., BRADA, J. Peněžní ekonomie a bankovníctví. 3. přepracované vydání. Praha: Management Press, 2000. ISBN80-7261-031-7.

³ REVENDA, Z., MANDEL, M., KODERA, J., MUSÍLEK, P., DVOŘÁK, P., BRADA, J. Peněžní ekonomie a bankovníctví. 3. přepracované vydání. Praha: Management Press, 2000. ISBN80-7261-031-7.

⁴ REVENDA, Z., MANDEL, M., KODERA, J., MUSÍLEK, P., DVOŘÁK, P., BRADA, J. Peněžní ekonomie a bankovníctví. 3. přepracované vydání. Praha: Management Press, 2000. ISBN80-7261-031-7.

„*Bankovní prostředí* je zásadním způsobem vymezeno zákonem o bankách, který stanoví podmínky pro vznik banky a její činnost, postupy a možnosti ČNB při řešení problémů vzniklých v bankách včetně jejich zániku. Bankovní prostředí je dále významným způsobem determinováno opatřeními České národní banky, v nichž jsou konkretizovány některé podmínky pro činnost bank. Centrální banka výrazným způsobem ovlivňuje bankovní prostředí i prostřednictvím operativních nástrojů měnové politiky, kterými přímo působí na činnost bank.“⁵

2.2 Uspořádání bankovního systému

„Bankovní systém má dvě vzájemně propojené složky, institucionální a funkční.

Do institucionální složky bankovního systému patří jednotlivé banky, členění podle hlavní náplně činnosti.

Funkční složka bankovního systému reprezentuje organizaci, respektive způsoby uspořádání vztahů mezi bankovními institucemi v dané ekonomice.“⁶

Bankovní systém může být uspořádán na různých principech. Obvykle se bankovní systémy rozdělují na:

- *jednostupňové a dvoustupňové* podle toho, zda je či není institucionálně oddělena centrální banka se svými makroekonomickými funkcemi od obchodních bank,
- *systemy univerzální a oddělené* podle toho, zda je či není institucionálně odděleno komerční (obchodní) a investiční bankovníctví.

2.3 Jednostupňový bankovní systém

„V *jednostupňovém bankovním systému* provádí v podstatě všechny operace jediná „centrální“ banka. Proto je někdy také nazýván systémem „*monobanky*“. Často zde sice působí ještě další banky, které ale nejsou podnikatelskými subjekty a jsou prakticky zcela závislé na rozhodnutí centrální banky, nebo jsou specializované na předem velmi úzce vymezený rozsah bankovní činnosti, sektory či oblasti.

⁵ REVENDA, Z., MANDEL, M., KODERA, J., MUSÍLEK, P., DVOŘÁK, P., BRADA, J. Peněžní ekonomie a bankovníctví. 3. přepracované vydání. Praha: Management Press, 2000. ISBN80-7261-031-7.

⁶ REVENDA, Z. Centrální bankovníctví. Praha: Management Press, 1999. ISBN 80-85943-89-1.

Jednostupňové bankovní systémy historicky předcházely dvoustupňovým. V jejich rámci neexistovala centrální banka, veškeré bankovní činnosti byly prováděny komerčními bankami.

Jednostupňové systémy se vyskytují především v netržních ekonomikách. Postavení bank se zde zcela zásadním způsobem liší od postavení bank v tržní ekonomice. Jeho základní charakteristikou v těchto ekonomikách je pasivní role systému při shromažďování a realokaci peněžních úspor. Činnost těchto bank je determinována z centra rozepsanými úkoly v podobě plánů, jejich hlavním cílem je pak především splnění zadaných ukazatelů a nikoli zisk. Centrální banka zde zastupuje zájmy vládnoucí politické síly bez větších ohledů na potřeby ekonomiky.

Jednostupňové systémy především v centrálně plánovaných ekonomikách nefungují příliš efektivně hlavně díky absenci podnikatelských aktivit obchodních a dalších bank. Peníze představují pouhé zprostředkovatele hmotných toků, podniková sféra požaduje úvěry při časté absenci kritérií jejich návratnosti. To vede především k nedostatečné finanční disciplíně a následně narušení peněžní rovnováhy v ekonomice. Často se tento systém stává brzdou dalšího rozvoje a je reformován s cílem vytvořit systém dvoustupňový.

Tento systém byl charakteristický i pro československou ekonomiku v období 1950 – 1989.⁷

2.4 Dvoustupňový bankovní systém

„Dvoustupňový bankovní systém je charakteristický především pro většinu tržních ekonomik. Centrální a obchodní bankovníctví je zde funkčně odděleno a centrální banka až na výjimky neprovádí činnosti, které spadají do oblasti působení obchodních a dalších bank.

Centrální banky především:

- neúvěrují podnikový sektor,
- neřídí přímo činnost ostatních bank.

Obchodní a další banky podnikají s penězi za účelem zisku v poměrně široce vymezeném rámci, daném pravidly regulace a dohledu. Banky jsou při vlastním rozhodování v zásadě zcela samostatné. Případný úpadek bank tedy není vyloučen.

⁷ REVENDA, Z. Centrální bankovníctví. Praha: Management Press, 1999. ISBN 80-85943-89-1.

Dvoustupňové bankovní systémy jsou dále charakteristické vyšším počtem obchodních a dalších bank.

Mezi jednotlivými ekonomikami však existuje řada rozdílů. Nejdůležitějším z nich je rozdíl mezi univerzálními a specializovanými systémy. Tento a další dva hlavní rozdíly – míra otevřenosti a uspořádání bank – nám pak umožňují členit dvoustupňové bankovní systémy v tržních ekonomikách.⁸

Míra otevřenosti

Míra otevřenosti domácích bankovních systémů vůči zahraničním bankám je vyšší v zemích Evropské unie oproti USA. Málo otevřený systém je charakterizován nízkým podílem zahraničních bank na domácím bankovním trhu, u vysoce otevřeného je tomu naopak.

Uspořádání bank

„Můžeme také mluvit o existenci pobočkového (málo bank, hodně poboček), unitárního (hodně bank, málo poboček) či propojeného (relativně hodně bank navzájem propojených vlastnickými podíly) bankovního systému. Uspořádání je dáno zejména zákonodárstvím a tradicí.

V Evropě převládá pobočkové bankovníctví, v USA naopak unitární systém.⁹

2.5 Univerzální bankovní systém

„Model univerzálního bankovníctví je založen na tom, že banky mohou poskytovat celou paletu bankovních produktů, to znamená jak klasické produkty komerčního bankovníctví, tak i produkty investičního bankovníctví. Obchodní banky provádí emisní obchody ručitelského typu a některé další operace s akciemi. Investiční banky pak přijímají primární vklady od veřejnosti. Univerzální bankovní systém nevylučuje určitou specializaci některých bank, ať již na základě jejich vlastního rozhodnutí či na základě zvláštní právní úpravy.

Tyto systémy v současnosti převládají ve většině evropských zemí. Český bankovní systém je také univerzální.¹⁰

⁸ REVENDA, Z. Centrální bankovníctví. Praha: Management Press, 1999. ISBN 80-85943-89-1.

⁹ REVENDA, Z., MANDEL, M., KODERA, J., MUSÍLEK, P., DVOŘÁK, P., BRADA, J. Peněžní ekonomie a bankovníctví. 3. přepracované vydání. Praha: Management Press, 2000. ISBN80-7261-031-7.

¹⁰ REVENDA, Z., MANDEL, M., KODERA, J., MUSÍLEK, P., DVOŘÁK, P., BRADA, J. Peněžní ekonomie a bankovníctví. 3. přepracované vydání. Praha: Management Press, 2000. ISBN80-7261-031-7.

2.6 Specializovaný bankovní systém

„Model odděleného bankovníctví je založen na institucionálním oddělení komerčního a investičního bankovníctví. Obchodní banky přijímají primární vklady od veřejnosti, nesmí provádět emisní obchody ručitelského typu a další operace s akciemi. Investiční banky naopak nesmějí přijímat primární vklady od veřejnosti, specializují se na operace s akciemi.

Za typický příklad odděleného bankovníctví bývají označovány Spojené státy, kde byl tento typ bankovníctví legislativně zaveden jako reakce na hospodářskou krizi v roce 1929. Postupem času však docházelo i v USA ke stírání hranic mezi komerčním a investičním bankovníctvím a v současné době zde již legislativní překážky pro univerzální bankovníctví neplatí.“¹¹

„Nejprve si ujasněme typy specializace bank. Banky se specializují podle celé řady kritérií, například podle sektorů, klientely, poskytovaných služeb či produktů. U specializace je vždy nutné rozlišovat, zda je důsledkem právní úpravy nebo pouze reakcí bank na tržní situaci. *Sektorová specializace* je typická pro centrálně plánované ekonomiky, kde odvětvové banky vznikají ze zákona. V tržních ekonomikách je tato specializace méně častá a specializované banky nemají v dané oblasti oligopolní postavení. Stejně ojediněle se v tržních ekonomikách setkáme s *teritoriální specializací*, která je zpravidla důsledkem právní úpravy. Tento typ specializace se vyskytuje ve Spojených státech amerických. Také se *specializací podle klientely* se dnes setkáme málo. Nejvýznamnějším hlediskem specializace v současnosti jsou *poskytované bankovní služby a nabízené produkty*. Tato specializace může být důsledkem právní úpravy (například USA a Japonsko) stejně jako reakcí na poptávku klientů. V Evropské unii se právní úprava oddělení obchodního a investičního bankovníctví nevyskytuje.

Ve vyspělých zemích působí společně univerzální i specializované banky. Obecně lze říci, že velké banky bývají spíše univerzální, malé pak specializované. Největšími obchodními bankami ve světě jsou univerzální banky. Specializace naopak umožňuje menším bankám nabízet kvalitnější služby a zaměřit se na určitou klientelu. K rozvoji stávajících specializovaných bank a zakládání nových přispívá vznik stále nových bankovních služeb a produktů. Nevýhodou specializace je naopak menší konkurence schopnost a větší riziko úpadku. Případný úpadek specializované banky však nebude mít

¹¹ REVENDA, Z., MANDEL, M., KODERA, J., MUSÍLEK, P., DVOŘÁK, P., BRADA, J. Peněžní ekonomie a bankovníctví. 3. přepracované vydání. Praha: Management Press, 2000. ISBN80-7261-031-7.

na bankovní systém dané země takové dopady jako kolaps velké univerzální banky. Ty se dostávají do problémů s vnitřním řízením a kontrolou. Aby banky zamezily vzniku těchto problémů a snížily náklady na univerzálnost, zakládají specializované pobočky nebo části. Některé univerzální banky dokonce postupují část svých produktů či služeb specializovaným firmám. I to přispívá k růstu konkurence ze strany nebankovních institucí, například penzijních fondů, pojišťoven a podobně. Banky naopak rozšiřují svou nabídku i o nebankovní služby a produkty, které představují další příležitost pro úzkou specializaci.¹²

2.7 Český bankovní systém

„Český bankovní systém vychází v důsledku naší orientace na Evropskou unii ve značné míře z principů, které jsou obsaženy ve směrnicích EU upravujících činnost bank a celého bankovního systému.

Je založena na principu dvoustupňového univerzálního bankovníctví s existencí určitých specializovaných bank.

Základní složkou českého bankovního systému jsou univerzální banky. Za specializované banky lze považovat stavební spořitelny. Jejich vznik je vázán na udělení bankovní licence, okruh jejich činnosti je však omezen výhradně na tzv. stavební spoření. To znamená, že přijímají účelové vklady a v návaznosti na tyto vklady a při splnění stanovených podmínek poskytují účelové stavební úvěry.

Kromě stavebních spořitelén, jejichž specializace vyplývá přímo ze zákona o stavebním spoření, existují i další specializované banky, které se záměrně omezují pouze na určitý druh bankovní činnosti. Patří sem:

- *Českomoravská záruční a rozvojová banka*. Byla založena v lednu 1992. Jejím hlavním posláním je podpora malých a středních podniků, kterou provádí zejména prostřednictvím poskytování cenově zvýhodněných záruk za úvěry poskytované komerčními bankami, je zprostředkovatelem i řady státních programů na podporu malého a středního podnikání.
- *Česká exportní banka*. Byla založena v roce 1994 a činnost zahájila v roce 1995. Základním posláním se stala podpora vývozu prostřednictvím poskytování státem zvýhodněného financování.

¹² REVENDA, Z. Centrální bankovníctví. Praha: Management Press, 1999. ISBN 80-85943-89-1.

- *Konsolidační banka.* Ta je zvláštním typem banky. Byla založena v roce 1991 ministerstvem financí ČSFR jako státní peněžní ústav. Důvodem vzniku byla potřeba řešit některé problémy v bankovním sektoru, které byly dědictvím centrálně plánované ekonomiky. Konsolidační banka je bankou podle zákona pracující bez pobočkové sítě. Za její závazky ručí ze zákona stát.

Podstatný význam mají i pobočky zahraničních bank. Za součást bankovního systému je třeba považovat i spořitelní a úvěrní družstva.¹³

¹³ REVENDA, Z., MANDEL, M., KODERA, J., MUSÍLEK, P., DVOŘÁK, P., BRADA, J. Peněžní ekonomie a bankovníctví. 3. přepracované vydání. Praha: Management Press, 2000. ISBN80-7261-031-7.

3. Historie centrální banky

„Významným mezníkem na cestě vývoje bankovníctví je vznik centrálního bankovníctví a tím i dvoustupňového bankovního systému. Přestože některé původní důvody zakládání centrálních bank se nám z pohledu současnosti nemusejí jevit jako ekonomicky podložené, pozdější vývoj vedl k ospravedlnění existence těchto bank i k narůstání jejich významu v řídicí hierarchii každé vyspělé ekonomiky.

Nyní jsou centrální banky v tržních ekonomikách institucemi, které mají své nezastupitelné místo v oblastech regulace množství peněz v oběhu a regulace bankovního systému dané ekonomiky.“¹⁴

3.1 Definiční znaky centrální banky

„Centrální banky se vyznačují třemi základními rysy. Ze sféry obchodních bank se vyčleňují díky emisnímu monopolu. Centrální banky mají zpravidla výsadní právo k emisi hotovostních bankovek i mincí na daném území. Dalším znakem je provádění měnové politiky. Hlavním cílem centrální banky je měnová stabilita, které banka dosahuje především regulací množství peněz v ekonomice. Posledním úkolem centrální banky je regulace bankovního systému. Centrální banka stanoví základní povinnosti a pravidla činnosti obchodních a dalších bank působících na daném území.“¹⁵

3.2 Vznik centrální banky

„Ve srovnání s ostatními bankami jsou centrální banky relativně mladé instituce. Vznik prvních z nich se datuje do 17. století, v dnešní podobě vystupují přibližně od poloviny 19. století. Některé země se založení centrální banky dočkaly až po 2. světové válce (např. Island či Brazílie).

Války s destruktivním působením na státní pokladny, sklony k rozhazovačnosti panovníků či vlád a nedostatečné zdroje v podobě drahých kovů byly historicky prvními a nejvýznamnějšími důvody pro založení specifických bankovních institucí – centrálních bank. Tyto banky měly tedy původně vést účet pro panovníka a úvěrovat schodky státní pokladny. Druhá funkce se velmi často deformovala do podoby „dodávání“ chybějících peněz na krytí výdajů panovníka, resp. vlády. Teprve postupem času přestávají centrální banky působit pouze jako státní pokladny a začínají také plnit další funkce. Vzniká potřeba

¹⁴ REVENDA, Z., MANDEL, M., KODERA, J., MUSÍLEK, P., DVOŘÁK, P., BRADA, J. Peněžní ekonomie a bankovníctví. 3. přepracované vydání. Praha: Management Press, 2000. ISBN80-7261-031-7.

¹⁵ REVENDA, Z. Centrální bankovníctví. Praha: Management Press, 1999. ISBN 80-85943-89-1.

centralizace emise peněz, postupně se připojuje regulace měnové politiky, bankovního systému a další důvody. V některých zemích se centrální banka vytvářela jako důsledek poptávky bank po mezibankovním zúčtování. Vznikala clearingová centra, která stát přeměnil na centrální banku s cílem co nejlépe zabezpečit svěřené rezervy.

V dnešních vyspělých ekonomikách vystupují centrální banky jako samostatné instituce, zpravidla nezávislé na rozhodnutí vlády.¹⁶

„Centrální banky byly založeny jedním ze tří základních způsobů:

1. *Přeměnou jedné z existujících obchodních bank*

Tento způsob ve vztahu k soukromým bankám nemusel vždy probíhat na principu dobrovolnosti. Tento způsob byl použit například u Švédské říšské banky.

2. *Zvýhodněním některých obchodních bank.*

Banka je zvýhodněna například přidělením práva emise bankovek. Jako příklad můžeme uvést Itálii.

3. *Založením centrální banky jako zcela nové instituce.*

S úspěchem použila tento způsob Anglie již koncem 17. století. Později byl stejný způsob užit koncem 18. století ve Francii.¹⁷

3.3 Česká národní banka

„Za první centrální banku na našem území lze považovat Rakouskou národní banku, která byla založena v roce 1816. V roce 1878 ji nahradila Rakousko-Uherská banka. Obě tyto banky podléhaly vysokému stupni kontroly ze strany vlády.

Po první světové válce vykonávalo některé funkce centrální banky ministerstvo financí a teprve v roce 1926 zahájila činnost centrální banka – Národní banka Československá.

Po únoru 1948 došla vláda k názoru, že je nutné založit „centrální banku nového typu“. V roce 1950 byla založena Státní banka československá, která již převzala své funkce v podmínkách centrálně plánované ekonomiky. Brzy se neslavně dostala do povědomí veřejnosti ve spojení s peněžní reformou z roku 1953.

Tuhá centralizace bankovního systému, započatá v podstatě již koncem 2. světové války, vrcholila rokem 1958, kdy banka převzala financování a úvěrování investiční

¹⁶ REVENDA, Z. Centrální bankovníctví. Praha: Management Press, 1999. ISBN 80-85943-89-1.

¹⁷ REVENDA, Z., MANDEL, M., KODERA, J., MUSÍLEK, P., DVOŘÁK, P., BRADA, J. Peněžní ekonomie a bankovníctví. 3. přepracované vydání. Praha: Management Press, 2000. ISBN80-7261-031-7.

výstavby. Dosavadní vykonavatel této činnosti, Investiční banka, byla odsouzena do role nevýznamné banky pověřené depotními operacemi, s výhledem pozdější likvidace.

Jistým odklonem od nastoupeného směru bylo založení Československé obchodní banky v roce 1965, na kterou byly převedeny některé nepříliš rozsáhlé pravomoci na úseku zahraničně obchodních operací.

Teprve události koncem roku 1989 znamenaly zásadní obrat v postavení a činnosti Státní banky československé. Prvním krokem bylo oddělení emisní a úvěrově-obchodní činnosti. Banka byla rozdělena na tři subjekty: „Novou“ SBČS, která se přetvářela na centrální banku tržního typu, a dvě obchodní banky – Komerční banku Praha a Všeobecnou úvěrovou banku Bratislava.

Po rozdělení Československa na dva samostatné státy dochází rovněž k republikovému dělení SBČS a na našem území k 1. 1. 1993 vzniká Česká národní banka. Její povinnosti, práva, rámec a cíle činnosti, organizační struktura, emisní politika, bankovní dohled a další záležitosti jsou upraveny v zákonné podobě.

Českou národní banku lze nyní již označit za centrální banku standardního typu. Je pověřena funkcemi, provádí operace a používá nástrojů shodných s funkcemi, operacemi a nástroji centrálních bank ve vyspělých tržních ekonomikách.¹⁸

3.4 Centrální banky v současnosti

„Obvykle platí, že v dané zemi působí jediná centrální banka, nicméně existují výjimky:

V některých zemích nemají centrální banku. Až do roku 1998 nahrazoval v Lucembursku centrální banku Lucemburský měnový institut a Belgická centrální banka, která od roku 1921 emitovala belgické i lucemburské franky v pevném poměru 1:1. Také v dalších státech zabezpečují tuto činnost centrální banky jiných zemí. Jmenujme například Lichtenštejnsko, San Marino či Vatikán.

V některých zemích plní určité funkce centrální banky měnová rada. Emise domácí měny a měnová politika jako jedny ze základních činností centrálních bank jsou zde plně závislé na přílivu či odlivu zahraničních měn. Měnová rada působila například v Mexiku, Bulharsku či Singapuru.

V jiných zemích existuje více centrálních bank. Nejznámější je Federální rezervní systém Spojených států amerických s dvanácti bankami a Výborem guvernérů. Na stejném

¹⁸ REVENDA, Z., MANDEL, M., KODERA, J., MUSÍLEK, P., DVOŘÁK, P., BRADA, J. Peněžní ekonomie a bankovníctví. 3. přepracované vydání. Praha: Management Press, 2000. ISBN80-7261-031-7.

principu působí také Německá ústřední centrální banka a Zemské centrální banky. Funkčně se ovšem jedná o jedinou centrální banku.¹⁹

Rozdíly mezi centrálními bankami

Banky se liší podle samostatnosti, hlavního cíle měnové politiky, podílu na bankovním dohledu, ziskovosti, organizační struktury či formou vlastnictví.

Česká národní banka je vysoce samostatná instituce vlastněná státem, která zajišťuje dominantní bankovní dohled. Na území republiky je jedinou centrální bankou.

¹⁹ REVENDA, Z. Centrální bankovníctví. Praha: Management Press, 1999. ISBN 80-85943-89-1.

4. Historie měny

„Jen málokdy si uvědomíme, že peníze v podobě, v které je známe dnes, nevznikly najednou, ale jsou výsledkem dlouhodobého vývoje. Historická přeměna jednotlivých platebních prostředků se značně lišila v různých zemích a to hlavně díky kulturním a národnostním odlišnostem. Peníze byly zavedeny jako prostředek směny, aby nahradily zbožovou výměnu, která dokázala jen těžko vyvážit přesnou hodnotu produktů a veškerého směňovaného zboží.

Obrázek č. 1: Současná česká měna – česká koruna²⁰

4.1 Předmincovní platidla

Na území Čech a Moravy se směnovalo již v mladší době kamenné. Prostředkem směny byly například výrobní suroviny určené k výrobě kamenných industrií, později dobytek, keramika či ozdoby z lastur. V době bronzové se platební funkce přenesla především na kovy. Jejich hlavní předností byla zejména trvanlivost materiálu, dělitelnost a přenosnost. Často užívanými kovy byla měď a také zlato. Jako ekvivalent všech hodnot veškerého směňovaného zboží byly bronzové kruhy několika velikostí a druhů. V mladší době železné se začínají razit první mince jako následek vlivu vyspělého řeckého peněžního systému. Mincování dosáhlo mimořádného rozkvětu a rozvoje především díky zlatonosným řekám v Čechách. Mince se razily především ze zlata, daleko méně ze stříbra a jen výjimečně z méně hodnotných kovů. Během 7. a 8. století v souvislosti s příchodem Slovanů nastává pauza ve vývoji platebních prostředků. V 9. století dosáhlo ve střední Evropě vysoké hodnoty železo. Plného uplatnění dosáhla věcná měna železných

²⁰Ekonomika IDNES, [online][cit. 17. listopadu 2007] Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/ekonomika.asp%3Fr%3Dekonomika%26c%3DA051128_142801_ekonomika_ven&h=246&w=328&sz=17&hl=cs&start=2&um=1&tbnid=m02-dA9splWNAM:&tbnh=89&tbnw=118&prev=/images%3Fq%3Dkoruna%26ndsp%3D20%26svnum%3D10%26um%3D1%26hl%3Dcs%26lr%3D%26sa%3DN

sekerovitých hřiven. Užití železa jako platebního prostředku je dokonce doloženo písemnými záznamy. Dalšími typy platidla byly zlaté plíšky, tyčinky a jejich díly, kousky zlata i příležitostné zlaté šperky

4.2 Denárová měna

V 10. století dochází k ražbě prvních českých denárů. Důležitým podnětem pro jejich ražbu je dálkový obchod. Ražba mincí vychází z práva spojeného s vladařskou mocí. Přemyslovci jej uplatňují jako součást své svrchovanosti. V tomto období se česká mince zapojuje do rozsáhlého obchodního proudu evropských mincí směřujících do severovýchodních obchodních středisek kolem Baltického moře. Kromě Přemyslovců razili své mince také Slavníkovci. Rozsah ražby od poloviny 10. století do poloviny 11. století vyžadoval dostatek drahého kovu. Nedostatek stříbra se projevuje již začátkem 11. století, a to i přes předchozí vývoz tohoto kovu. České denáry tohoto období měly výrazný podíl na mezinárodním obchodě se severní Evropou. Současně se na počátku 11. století razí první denáry také na Moravě. Od poloviny 11. století dochází ke změně v českém a moravském mincovnictví. Vzrůstá význam mince na vnitřním trhu a mince se stávají majetkem širokých vrstev obyvatelstva. Mince začíná plnit významnou úlohu v hospodářském a obchodním životě země. Denáry se na našem území razí až do 13. století, kterým se uzavírá výrazná etapa v peněžním vývoji českých zemí, kdy byly položeny základy k rozvoji peněžního hospodářství.

4.3 Grošové období

Na počátku 14. století se objevuje nová mince – pražský groš, jako důsledek snahy přizpůsobit měnu novým ekonomickým podmínkám, v nichž se peníze staly obecně užívaným platidlem. Avšak teprve ve druhé polovině tohoto století přebírá správu ražby mincí královská komora a svěřuje ji mincmistrovi. Během 14. století se pražský groš prosadil jako mezinárodní platidlo v západní i východní Evropě. Nevýhodou byla pasivita českého obchodu krytá vývozem drahého kovu ze země. Hodnota grošů však neustále klesala a znehodnocení kulminovalo na počátku 15. století. V období husitů bylo stříbro pro svůj nedostatek postupně nahrazováno mědí, a to až obsah stříbra klesl na pouhou jednu tisícinu. Husitské války pak definitivně uvolnily mincovní jednotu zemí Koruny české. Situace vedla k mincovní reformě roku 1450. Ta zavedla nové jednostranné kruhové peníze. Od roku 1460 se razila nová kruhová mince se lvem, určená k výměně za černou

rakouskou minci, jejichž dovoz byl zakázán. Zároveň byl zakázán vývoz drahého kovu dobré české mince do ciziny.

4.4 Tolarové období

Na sklonku 2. desetiletí 16. století vstoupilo mincovnictví v zemích České koruny do nové epochy svého vývoje. Trh vyžadoval peněžní prostředek vyšší hodnoty. V Evropě vyústily pokusy o jeho zavedení v ražbu saského stříbrného zlatého, který se stal vzorem pro jáchymovský zlatníkový groš, zkráceně tolar. Začátek ražby rovněž zahájil proces decentralizace mincovnictví, který později pokračoval i ve druhé polovině tohoto století. Od poloviny století bylo hlavním bodem mincovní politiky sjednocení mincovní ražby v habsburských zemích, což postupně vedlo ke změnám ve složení a kvalitě vydávaného oběživa. Od 80. let 16. století se stala významnější položkou české mincovní výroby i ražba zlaté mince. Mincovnictví prvních desetiletí bylo všeobecně poznamenáno hlubokou měnovou a mincovní krizí – vysokou inflací. V době stavovského povstání zahájili ražbu vlastní mince také stavové moravští. Jejich mince se nápadně lišily, byly odpovídající jejich vydavatelům, výtvarně pozoruhodně provedené. Ve druhém desetiletí 17. století opět došlo k výraznému znehodnocení měny. K obnovení ražby plnohodnotného tolaru došlo v roce 1623. Další peněžní krize nastala během druhé poloviny 17. století a vedla tak k dalšímu státnímu úpadku. V první polovině 18. století se opět zvýšila produkce zlaté mince. Hospodářskou situaci habsburské monarchie narušilo počátkem 40. let 18. století vzplanutí slezských válek. Započalo období nových reforem, které v oblasti mincovnictví vyústilo roku 1750 do zavedení nové dvacetizlatkové měny.

4.5 Konvenční měna

Téměř současně se zavedením konvenční měny začal pozvolný proces zjednodušování a sjednocování vnější stránky mince, který byl v souladu s celkovou snahou státu o centralizaci moci a vrcholil potom v 80. letech 18. století. Postupný rozklad pozdně feudálního hospodářského systému a především špatná finanční situace, způsobená nadměrnými výdaji za neúspěšných válek o dědictví rakouské, vyvolaly potřebu kreditních peněz, jejichž nominální hodnota již neodpovídala ceně kovu v nich obsaženého a byla kryta jenom autoritou státu. Nedlouho po začátku konvenční měny byla v krátkém časovém rozmezí dvou let zavedena kreditní platidla dvojího druhu, z nichž každé mělo v oběživu jinou funkci: jedno nejnižší nominály, ražené v obecném kovu, jedno vysoké

nominály, představované jen potištěným papírem. Proces zavedení kreditních platidel nebyl jednorázový. Jejich vydávání poskytlo zprvu vydatný zdroj příjmů pro státní pokladnu. Zpočátku byly jednotlivé emise bankocetlí velmi obezřetně regulovány, aby neohrozily ekonomické postavení habsburské monarchie. Vývoj se zhoršil v 90. letech v důsledku první koaliční války evropských armád proti francouzské revoluci a později za napoleonských válek. Po roce 1811 přichází další státní úpadek s ním i snížení hodnoty bankocetlí na pětinu. Bankrot představoval určitý mezník v tehdejším měnovém vývoji našich zemí a nadlouho nepříznivě poznamenal vztah obyvatel ke státním financím. Po skončení válek se hospodářský život v našich zemích pozvolna zotavoval z hlubokého otřesu. Finanční situace nadále vzbuzovala u obyvatelstva obavy, vedla k nedůvěře k papírovým penězům, zatímco nominály z drahých kovů se těšily vytrvalé oblibě. Více než století trvající období konvenční měny přineslo obyvatelstvu našich zemí změny, které znamenaly zásadní zlom v dosavadním měnovém vývoji. S pokračujícím rozvojem průmyslu vzrůstala potřeba velkých peněžních nominálů, jejichž úlohu čím dál více přejímaly cenné papíry všeho druhu. Postupem času se tak mince razily stále častěji z obecného kovu a stávaly se jen drobným oběživem. V 50. letech 19. století stačila produktivita razicích strojů k výrobě dostatečného množství kovových platidel, a stát tak mohl přistoupit k dalšímu omezování počtu svých mincoven. Podle rozhodnutí z roku 1857 byla pražská mincovna navždy zrušena a přestěhována do Vídně.

4.6 Rakouská měna

Cílem společného postupu Rakouska a Německa bylo nahrazení papírové měny měnou kovovou, zákaz dalšího vydávání papírových peněz s nuceným oběhem a též povinnost směňovat bankovky za měnový kov. Roku 1857 vstoupila v platnost nová měna rakouská, jejíž soustavu tvořily bankovky Rakouské banky. Ze zákona směly být vydávány pouze v denominacích 10, 100 a 1000 zlatých. Po zavedení rakouské měny vymizelo koncem roku 1858 ážio, rozdíl hodnoty stříbrných mincí a papírových peněz. Obyvatelstvo využilo možnost zbavit se papírových peněz a masově je měnilo za drahé kovy, čímž utrpěl kovový poklad banky. Po prusko-rakouské válce nezvládla Rakouská banka situaci a stát jí odebral emisi bankovek po 1 a 5 zlatých a prohlásil je státovkami s nuceným oběhem. Roku 1867 bylo Rakousko vyřazeno z německé mincovní jednoty. Vznikla nová Rakousko-Uherská banka. Od roku 1872 klesala cena stříbra a došlo k vyrovnání ceny s papírovými penězi.

4.7 Korunová měna

Začátkem 90. let bylo v oběhu pět druhů kurantních mincí. Vzestup kursu rakouské měny a pokles zisků z vývozu i přivyknutí obyvatelstva na papírové peníze, to vše vedlo k úvahám o nové měně. Hodnota nového platidla – koruny – byla stanovena na polovinu zlatého rakouské měny. Mince korunové měny uváděly bankovní ústavy do oběhu postupně od posledního čtvrtletí roku 1892 do poloviny 1893. K 1. lednu 1900 se korunová měna stala jedinou zákonnou zemskou měnou. V následujících dvou letech byly z oběhu staženy státočky. Korunová měna zůstala až do zániku Rakouska-Uherska v podstatě standardem zlaté mince, ale v době první světové války přestala být standardem zlaté devizy a stala se opět měnou papírovou. Již v prvních měsících války se opakují události předchozích krizových období. Během války je postupně vypsáno osm daněprostých válečných půjček. Rok 1918 byl již ve znamení definitivního rozkladu Rakouska-Uherska. Odrazem kritických poměrů bylo povinné přijímání kuponů obligací válečných půjček. Na konci roku se Rakousko-Uherská monarchie rozpadá. Československo provádí v roce 1919 měnovou odluku okolkováním stávajícího oběživa a následně vydáním státoček. Po obnově zahájila kremnická mincovna činnost ražbou československých mincí.²¹

4.8 Československá měna

Hlavním cílem reformy bylo odčerpat inflační peníze, které přišly do oběhu během války. Snížení cenové hladiny se sice podařilo dosáhnout, ovšem s negativním dopadem na export, výrobu i zaměstnanost. Negativní jevy převážily, proto vláda na jaře 1925 přešla od deflační politiky ke stabilizaci měny návrhem zákona o založení Národní banky Československé. Díky vytvoření zlatého pokladu se ve druhé polovině 20. let zařadilo Československo mezi země zlatého standardu. Po světové krizi v letech 1929 – 1934 byla měna dvakrát devalvována, čímž se následně podařilo stabilizovat měnový i cenový vývoj. Před nebezpečím ze strany nacistického Německa byla část zlaté rezervy ukryta do ciziny. Po roce 1938 byla koruna na zabraných územích nahrazena říšskou markou, maďarským pengő a polským zlotým. Kurz koruny na zbývajícím území byl podhodnocen a určen 10K = 1RM. Centrální banka byla podřízena Říšské bance v Berlíně. Německo využilo svou peněžní politiku k vykořisťování země. Během války připravoval obnovu měnových poměrů Československý měnový úřad v Londýně. Konec války byl poznamenán nejen inflací, ale i peněžním chaosem. Na území obíhalo 6 měn – protektorátní koruny,

²¹ KUČEROVSKÁ, T., SEJBAL, J., HÁSKOVÁ, J., ŠIMEK, E., SVOBODOVÁ, D., MORAVEC, J., SURGA, L. Peníze v českých zemích do roku 1919. Pacov: Nuga, 1996. ISBN80-85903-04-0.

slovenské koruny, korunové poukázky, německé marky, polské zloté a maďarské pengő. Jednotná měna byla opět zavedena k 1. 11. 1945. Další zlom představovala reforma v roce 1953. Platidla v celkové hodnotě 52,1 mld. Kč byla nahrazena novými v redukované částce 1,4 mld. Kč. V dalších letech se postupně dařilo implantovat do centrálního řízení prvky, které umožňovaly vytvořit širší prostor pro fungování peněz. Významnou změnou byl zákon o Státní bance Československa z roku 1970. Další formování systému umožnil teprve listopad 1989. V roce 1991 byla hlavním cílem měnové politiky určena stabilita měny a relativní stabilita cenové hladiny. V únoru 1993 byla po rozdělení ČSFR vytvořena česká měna – koruna česká.

Obrázek č. 2: Jedna koruna česká – mince, vzor 1993²²

²² aktuálně.cz, Koruna zlomila další dolarový rekord. [online][cit. 18. listopadu 2007] Dostupné z: <<http://aktualne.centrum.cz/ekonomika/domaci-ekonomika/clanek.phtml?id=513523>>

5. Funkce centrální banky

„Centrální banka zajišťuje dva základní typy funkcí: makroekonomické a mikroekonomické. Makroekonomickou funkcí je především provádění měnové politiky, emise hotovostních peněz a devizová činnost. Do mikroekonomických funkcí pak můžeme zařadit regulaci a dohled bankovního systému, platební styk a postavení centrální banky jako banky státu včetně reprezentace státu v měnové oblasti a vystupování vůči veřejnosti. Jednotlivé funkce banky jsou vzájemně provázané a v čase prochází určitým vývojem.“²³

5.1 Emise hotovostních peněz

„Nejprve si vyjasněme, co považujeme za peníze. Peníze jsou představovány jakýmkoliv aktivem, které je všeobecně přijímáno při placení za zboží a služby nebo při úhradě dluhu. Jsou tedy aktivem, o němž lidé věří, že bude jinými lidmi přijímáno při vykonávání platby. Jeho základní funkcí je prostředek směny. Dále plní funkci účetní jednotky, která vyjadřuje cenu všech ostatních aktiv, a zároveň jsou uchovatelem hodnot.

Tento základní definiční znak centrální banky se vztahuje na bankovky a v řadě zemí i na mince. Množství hotovostních peněz v oběhu stále roste, a to i přes trend snižování podílu hotovosti na celkovém peněžním obratu ve prospěch bezhotovostních transakcí. Proto význam této činnosti poněkud slábne.

Centrální banka samozřejmě emituje také bezhotovostní peníze, na rozdíl od hotovostních není ale jejich výsadním emitentem. Centrální banka emituje bezhotovostní peníze především dalším bankám, a to v podobě rezerv bank. Ty je potom poskytují svým klientům formou bezhotovostních úvěrů připsáním příslušných částek na běžné účty nebo připsáním přijatých hotovostních prostředků na účet.“²⁴

5.2 Měnová politika

Měnovou politiku provádí centrální banka na základě vlastních rozhodnutí, nebo podle nařízení vlády, a to podle stupně samostatnosti. Ve vyspělých zemích je upřednostňováno vlastní rozhodování banky.

„Hlavním cílem České národní banky je péče o cenovou stabilitu. ČNB rovněž podporuje obecnou hospodářskou politiku vlády, pokud není tento vedlejší cíl v rozporu s cílem hlavním. Svého hlavního cíle – cenové stability – ČNB dosahuje změnami v

²³ REVENDA, Z. Centrální bankovníctví. Praha: Management Press, 1999. ISBN 80-85943-89-1.

²⁴ REVENDA, Z. Centrální bankovníctví. Praha: Management Press, 1999. ISBN 80-85943-89-1.

nastavení základních úrokových sazeb. Rozhodování o nastavení úrokových sazeb vychází z aktuální makroekonomické prognózy a vyhodnocení rizik jejího naplnění.²⁵

„Mezi další cíle patří podpora ekonomického růstu, podpora zaměstnanosti, stabilita měnového kursu domácí měny či stabilizace úrokových sazeb, a další. V krátkodobém horizontu může nastat situace, kdy splnění jednotlivých cílů vyžaduje protichůdné řešení. V tomto případě je nutné určit prioritní cíl a podle něj postupovat.

Podle jednotlivých cílů je třeba zvolit vhodný typ měnové politiky. Restriktivní měnová politika znamená zpomalování tempa růstu množství peněz v oběhu, naopak při expanzivní politice dochází ke zvyšování tempa. Kompromisem je neutrální měnová politika, kdy se stabilizuje tempo růstu na takové úrovni, při kterém nedochází k růstu míry inflace.

Měnovou politiku provádějí centrální banky na základě vlastního rozhodnutí, nebo na základě rozhodování vlády a to podle stupně samostatnosti. V současnosti převládá přístup, kdy stejná instituce o měnové politice rozhoduje a zároveň ji provádí.²⁶

5.3 Cílování inflace

Cílování inflace není samostatnou funkcí centrální banky, ale jedná se o součást měnové politiky. Cílování inflace patří mezi několik měnověpolitických režimů, které centrální banka využívá k zabezpečení cenové stability. Česká národní banka provádí cílování inflace od roku 1998. „Významnými rysy cílování inflace je střednědobost této strategie, využívání prognózy inflace a veřejné explicitní vyhlášení inflačního cíle či posloupnosti cílů. Bankovní rada ČNB při svém měnověpolitickém rozhodování posuzuje nejnovější prognózu ČNB a vyhodnocuje rizika nenaplnění této prognózy. Na základě těchto úvah pak Bankovní rada hlasuje o tom, zda a jak by se mělo změnit nastavení měnověpolitických nástrojů. Změnami těchto nástrojů se centrální banka snaží kompenzovat excesivní inflační, resp. dezinflační tlaky, které vychylují budoucí inflaci mimo inflační cíl resp. toleranční pásmo kolem tohoto cíle.“²⁷

²⁵ Česká národní banka, Měnová politika. [online][cit. 18. listopadu 2007] Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/>

²⁶ REVENDA, Z. Centrální bankovníctví. Praha: Management Press, 1999. ISBN 80-85943-89-1.

²⁷ Česká národní banka, Cílování inflace. [online][cit. 20. listopadu 2007] Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/cilovani.html>

5.4 Devizová činnost

„Do této činnosti řadíme operace s devizovými prostředky ve vztahu k dalším subjektům, shromažďování devizových rezerv státu, operace na devizovém trhu a devizovou regulaci.

Operace s devizovými rezervami mají udržet jejich hodnotu, zabezpečit devizovou likviditu země a ovlivňovat kurs domácí měny. Ten se nejčastěji ovlivňuje formou prodejů a nákupů zahraničních měn.

Vzhledem k pohybům měnových kursů je nutné provádět operace proti poklesu hodnoty devizových rezerv, ke kterému by mohlo dojít držbou znehodnocujících se měn. Zabezpečení devizové likvidity pak spočívá v udržování žádoucí výše a měnové struktury devizových rezerv.

Centrální banky se mohou podílet také na stanovování pravidel dispozice se zahraničními měnami. Ta potom vymezují stupeň směnitelnosti domácí měny pro devizové tuzemce a cizozemce a pro jednotlivé položky platební bilance.^{“28}

5.5 Regulace a dohled bankovního systému

„Regulací rozumíme především koncepci a prosazování pravidel a rámce činností příslušných bankovních institucí v dané ekonomice.

V pozici regulujících subjektů vždy vystupují centrální banky, buď samostatně, nebo ve spolupráci s dalšími institucemi. Regulovanými subjekty jsou obchodní a další banky. V případě poboček zahraničních bank může dohled vykonávat centrální banka země, kde má obchodní banka své hlavní sídlo.

Centrální banka dohlíží na splnění podmínek pro přidělení bankovní licence, dále na stanovení a prověřování základních povinností bank, povinné pojištění vkladů v bankách a zajišťuje úvěry věřitele poslední instance. Mezi základní povinnosti bank patří mimo jiné tvorba povinných minimálních rezerv, udržení přiměřené likvidity a kapitálové přiměřenosti. Hlavním cílem regulace a dohledu bankovního systému je zajištění efektivního, spolehlivého a bezpečného fungování bankovního systému v zemi.^{“29}

5.6 Funkce banky bank

„Na základě této funkce přijímá centrální banka od ostatních bank vklady, poskytuje jim úvěry, vede jejich účty a jako clearingové centrum provádí zúčtování.

²⁸ REVENDA, Z. Centrální bankovníctví. Praha: Management Press, 1999. ISBN 80-85943-89-1.

²⁹ REVENDA, Z. Centrální bankovníctví. Praha: Management Press, 1999. ISBN 80-85943-89-1.

Banky mají ze zákona povinnost vytvářet u centrální banky povinné minimální rezervy. Řada z nich však ukládá navíc i další dobrovolné vklady. Hlavním cílem povinných minimálních rezerv je kontrola vkladů, s nimiž mohou banky volně disponovat. V některých zemích byly povinné minimální rezervy zrušeny. Dobrovolné vklady potom ukládají banky na své účty pro mezibankovní platební styk. Vklady bank – povinné i dobrovolné – jsou primárně vytvářeny v domácí měně. Některé země umožňují tvorbu vkladů rovněž v zahraničních měnách.

Úvěry od centrální banky jsou poskytovány převážně emisí bezhotovostních peněz. Hotovostní peníze jsou v tomto případě spíše výjimkou. Banky požadují úvěry od centrální banky především kvůli nízké úrokové sazbě (úvěr tak pro banku představuje relativně levný zdroj financování) a také díky problémům se zajištěním likvidity. Běžně dostupný úvěr poptávají banky v případě mírných problémů se zajištěním likvidity. Dostane-li se banka do značných problémů a úvěr od centrální banky představuje poslední možnost řešení situace, vystupuje centrální banka jako věřitel poslední instance.

Na pozici clearingových center mohou vystupovat také velké obchodní banky, v České republice je však jediným clearingovým centrem ze zákona určena centrální banka.³⁰

5.7 Funkce banky státu

„Prioritně vede centrální banka účty pro vládu, centrální orgány, orgány místní moci a správy a také některé podniky veřejného sektoru a zároveň pro ně provádí vybrané operace.

Centrální banky s nižším stupněm samostatnosti provádí v rámci této funkce také realizaci záměrů vlády v měnové oblasti.

Centrální banka musí dále zajišťovat správu státního dluhu. Provádí činnosti spojené s poskytováním a splácením úvěrů a platbou úroků. Zároveň je emitentem pokladničních poukázek a dluhopisů, a to i na zahraničních trzích.

Centrální banka též poskytuje úvěry státnímu rozpočtu. Vzhledem ke snaze omezování rozpočtových deficitů je dnes přímé úvěrování ze zákona úplně zakázáno, nebo alespoň výrazně limitováno. Proto je poskytnutí úvěru ve vyspělých ekonomikách podmíněno úpisem státních cenných papírů a jejich následným umístěním na kapitálovém nebo peněžním trhu.

³⁰ REVENDA, Z. Centrální bankovníctví. Praha: Management Press, 1999. ISBN 80-85943-89-1.

Centrální banka také obstarává vedení rozpočtového účtu v daném roce. Zajišťuje inkasa, úhrady a další operace související s pokladním plněním státního rozpočtu. I při vyrovnaném nebo přebytkovém státním rozpočtu může v průběhu roku docházet k přechodnému schodku. I tento schodek musí být kryt emisí státních cenných papírů. V tomto případě se využívají krátkodobé pokladniční poukázky. Česká národní banka pokladní plnění státního rozpočtu zajišťuje, některé centrální banky jej však neprovádějí.

V souvislosti se správou státního dluhu a případným pokladním plněním státního rozpočtu se o centrálních emisních bankách mluví jako o fiskálních agentech vlád.³¹

5.8 Reprezentace státu v měnové oblasti

„V otázkách měnové politiky vystupuje centrální banka jako reprezentant státu vůči domácí veřejnosti i zahraničí. Jejím úkolem je především pravidelné informování veřejnosti o měnovém vývoji, jeho hlavních problémech a způsobech řešení.

Ve vztahu k veřejnosti, a to jak bankovní, tak nebankovní by banka měla provádět maximálně otevřenou politiku a budovat a udržovat tak svou důvěryhodnost. Pravidelným informováním o jednotlivých krocích a jejich zdůvodněním si banka vytváří podmínky pro provádění nutných nepopulárních opatření. V případě obecného ohrožení měnové stability je nutné, aby byla veřejnost informována nejen včas, ale také pro laiky srozumitelně.

Veřejnosti se záměrně neposkytují informace, které by mohly vést ke spekulativním obchodům – například informace o devalvaci či revalvaci měny, informace o kursových intervencích a dalších opatřeních.

Centrální banka rovněž zastupuje stát v měnových otázkách vůči zahraničí a reprezentuje zemi na zasedání Banky pro mezinárodní platby, Mezinárodního měnového fondu, skupiny Světové banky a dalších mezinárodních institucích.

Zástupci centrálních bank řady zemí vzájemně úzce spolupracují v měnových otázkách, koordinují mezi sebou postupy v měnové politice a často se vyslovují k otázkám legislativy (zejména týkajícím se bankovní sféry), rozpočtové a celní politiky či mezinárodního obchodu. Výsledkem těchto jednání jsou zpravidla doporučení pro vládu dané země.³²

³¹ REVENDA, Z. Centrální bankovníctví. Praha: Management Press, 1999. ISBN 80-85943-89-1.

³² REVENDA, Z. Centrální bankovníctví. Praha: Management Press, 1999. ISBN 80-85943-89-1.

Metodika

Cíl práce

Cílem této bakalářské práce je posoudit změnu funkcí a pravomocí, které centrální banka v souvislosti s přijetím nové měny zajišťuje. Dílčím cílem této práce je současně posoudit změnu pravomocí, které Česká národní banka postoupí Evropské centrální bance současně s přechodem na společnou měnu. V práci se zaměřuji především na převod hotovostní a bezhotovostní měny, kontrolu dodržování maastrichtských kritérií a ztrátu vlastní měnové politiky.

Metodický postup

Pro zpracování bakalářské práce „Funkce centrální banky v přípravě ČR na přijetí eura“ budou využívány sekundární zdroje informací vztahující se k problematice funkcí a pravomocí České národní banky, uspořádání bankovního systému v České republice a vývoje měny na území našeho státu od doby kamenné do současnosti.

Další odborné informace ke změnám pravomocí a funkcí, které přímo souvisejí s přijetím jednotné evropské měny budou získávány především z oficiální internetové stránky České národní banky (www.cnb.cz).

Na základě získaných informací budou formulovány hlavní překážky přijetí jednotné měny a změny s přijetím eura související.

Pro zpracování kapitoly „Vztah evropských zemí k jednotné měně euro“ budou použity informace z médií a sdělovacích prostředků. V kapitole budou zároveň uvedena možná rizika špatného načasování přijetí společné měny.

V příloze bakalářské práce bude uveden aplikační příklad přepočtu cen v národní měně na ceny v eurech. Přepočet bude proveden za dodržení pravidel zaokrouhlování a použití přepočítacího koeficientu. Jako přepočítací koeficient bude použit průměrný kurz za rok 2007 zaokrouhlený na čtyři desetinná místa. V příkladu budou využity průměrné ceny reprezentantů spotřebního koše sestaveného tak, jak jej uvádí Český statistický úřad. Příklad jednoznačně ukáže opodstatněnost obav z růstu inflace způsobené přepočtem cen na euro.

6. Základní pojmy

Od vstupu do Evropské unie je Česká republika členskou zemí s dočasnou výjimkou pro zavedení eura. Členem eurozóny se staneme v den, kdy vstoupí v platnost zrušení této výjimky. Na procesu zavedení jednotné měny se v České republice podílí především Česká národní banka, vláda a parlament České republiky a samozřejmě Evropská unie.

Proces přijetí eura jako nové měny České republiky je spojen s mnoha pojmy. V následujícím textu se setkáme s těmito spojeními.

6.1 Duální cirkulace

Duální cirkulace je období po zavedení eura, po které bude možné platit hotovostí národní měny i v eurech. Koruna je v tomto období postupně stahována z oběhu a plně nahrazována eurem. V České republice bude období duální cirkulace trvat dva týdny.

6.2 Duální označování cen

Jedná se o způsob uvádění cen a peněžních částek v národní měně i v euru. Toto období nastává po zrušení dočasné výjimky pro zavedení eura. Částky jsou stanoveny podle přepočítacího koeficientu stanoveným Radou EU. Duální označování by mělo trvat ještě rok po zavedení nové měny.

6.3 Konverze cen

Peněžní hodnoty v národní měně jsou přepočítány na eura, případně i opačně, s použitím přepočítacího koeficientu. S konverzí souvisí duální označování.

6.4 Přepočítací koeficient

Neměnný kurz určený Radou EU pro převod částek mezi národní měnou a eurem. Je stanoven na čtyři desetinná místa. Nesmí být zaokrouhlován.

6.5 Mechanismus ERM II

Mechanismus fixních směnných kurzů vyžaduje účast zemí nově přistupujících k eurozóně minimálně po dobu 2 let před přijetím eura. Měna účastníci se tohoto mechanismu má stanovenou paritu oproti euru a širší flukтуаčního pásma pro pohyb

devizového kurzu. Cílem mechanismu je připravit ekonomiku země na fungování v měnové unii. Česká republika chce v mechanismu setrvat pouze po dobu nezbytně nutnou.

6.6 Eurozóna

Eurozóna představuje uskupení členských států EU, na jejichž území je zákonným platidlem měnová jednotka euro.

6.7 Evropská centrální banka

Evropská centrální banka byla založena jako řídicí součást Evropského systému centrálních bank. Část tohoto systému, která používá euro, označujeme Eurosystem.

Byla ustavena k 1. červnu 1998 jako nástupce Evropského měnového institutu. Evropská centrální banka sídlí v Německu, ve Frankfurtu nad Mohanem. Jejími hlavními orgány jsou Rada guvernérů, Výkonná rada a Generální rada.

Česká národní banka spolupracovala s ECB již v době příprav na vstup ČR do EU. Od 1.5. 2004 je guvernér ČNB členem rady guvernérů a ČNB součástí Evropského systému centrálních bank. Ke stejnému datu splatila ČNB 7% podíl na základním kapitálu Evropské centrální banky, který činil 5,7 mil eur.

6.8 Národní koordinační skupina pro zavedení eura v ČR

Byla zřízena usnesením vlády v roce 2005. Povaha NKS je mezirezortní. Jejím úkolem je aktualizace Národního plánu zavedení eura v ČR, přijímání nezbytných doporučení vládě. Jednotlivé části Národního plánu zpracovávají zřízené pracovní skupiny.

6.9 Pracovní skupiny NKS

NKS ustanovila pracovní skupiny pro tyto oblasti: legislativa, finanční sektor, komunikace, veřejné finance a veřejná správa, informatika a statistika, nefinanční sektor a ochrana spotřebitele. Pracovní skupiny zpracovávají příslušné kapitoly Národního plánu. Činnost každé skupiny koordinuje její předseda. Každé skupině je přiřazen gestor. (Gestorem pro oblast finančního sektoru je centrální banka.)

6.10 Národní plán zavedení eura v ČR

Tento dokument upravuje proces přípravy na zavedení eura včetně harmonogramů pro jednotlivé oblasti. Vymezuje institucionálně-technickou stránku přípravy na zavedení eura. Národní plán byl schválen v roce 2007 a je každoročně aktualizován.

6.11 Strategie přistoupení ČR k eurozóně

Dokument upravuje základní rámec pro přijetí eura. Strategie byla schválena v roce 2003.

6.12 Systém TARGET

Automatizovaný systém hrubého zúčtování v reálném čase pokrývá evropské teritorium a slouží pro zúčtování plateb v euru, zejména pro potřeby výkonu měnové politiky v rámci eurozóny. ČR se do TARGETu zařadí nejpozději se vstupem do eurozóny.

7. Zásady zavedení eura v České republice

Hlavní zásady přechodu České republiky na jednotnou měnu euro vychází ze schváleného scénáře a Národního plánu zavedení eura v České republice.

7.1 Přijetí eura „velkým třeskem“

Proces přijetí eura lze rozdělit do 4 základních fází. První předpřípravná fáze zahrnuje kroky na principu dobrovolnosti a ústí k rozhodnutí o vstupu do eurozóny. V druhé přípravné fázi potvrzuje Rada Evropské unie účast země v eurozóně, vypracovává se předběžná zpráva o směnném kurzu národní měny a eura. Po úspěšném ukončení této fáze následuje vstup do eurozóny. Další fází je fáze přechodná, během níž je země členem eurozóny včetně její měnové politiky, eura je uznávanou měnou a národní měna tvoří jeho podjednotku. V bezhotovostním styku se používá euro, hotovostním platidlem je však stále národní měna. Posledním krokem je výměna hotovostních platidel národní měny za hotovost eura. Emisi hotovosti zajišťuje centrální banka, národní měna je stahována z oběhu. Druhou možností přijetí eura, pro kterou se rozhodla i Česká republika, je proces velkého třesku. Liší se současným přijetím eura v hotovostní i bezhotovostní formě.

Důvodem, proč se většina nových členských zemí přiklání k současnému zavedení eura v hotovostní i bezhotovostní podobě, je především existence eura jako stabilní měny běžně používané ve finančním i podnikovém sektoru. Informační systémy jsou již částečně nové měně přizpůsobené. Přijetí eura „velkým třeskem“ předpokládá významné snížení chybovosti zpracování dat. Pro hovoří také snížení nákladů, které jsou jinak vynaloženy na souběžné vedení paralelních účtů v národní měně a v euru. Hlavní nevýhodou strategie „velkého třesku“ je krátké období od rozhodnutí orgánů EU o zrušení výjimky a faktickým zavedením eura. Za tuto krátkou dobu je nutné aktivovat potřebnou národní legislativu, zajistit přípravu a distribuci nového oběživa. Po zavedení eura bude následovat dvoutýdenní období duální cirkulace.

Nutné kroky v jednotlivých oblastech při obou způsobech zavedení společné měny jsou popsány v tabulce č. 1.

Oblast	Jednorázové zavedení eura	Postupné zavedení eura
Legislativa	Legislativu je nutno novelizovat s platností ke dni vstupu do eurozóny.	Platnost novelizované legislativy se nemusí bezprostředně shodovat s datem vstupu do eurozóny.
Měnověpolitická rozhodnutí	Měnověpolitická rozhodnutí mohou být prováděna při obou scénářích rovnocenně.	
Provádění měnové politiky	Použití měnověpolitických nástrojů je snadnější při operacích v jedné měně.	
Veřejné finance	V každém okamžiku je možné používat pouze jednu měnu, což je výrazně jednodušší.	Nelze se vyhnout paralelnímu používání dvou měn v přechodném období.
Platební systémy	Jednorázový přechod je méně náročný.	Souběžné platební systémy jsou drahé a komplikované.
Peněžní oběh	Krátké období pro přípravu oběživa euroměny. Možnost prodloužení období souběžného oběhu.	Možnost minimalizace doby souběžného oběhu bankovek a mincí.
Statistika	Statistické práce v jedné měně jsou méně náročné a méně chybové.	Nutnost dvojí úpravy výpočetních systémů.
Účetnictví	Obdobně jako statistika.	
Informatika	Možné převést většinu položek v národní měně na euro během jednorázové operace.	Náročné požadavky – souběžné či vícesměnové účty.
Bankovníctví	Obdobně jako informatika.	
Podnikání	Podniky operující na evropském trhu požadují co nedřívější zavedení eura – zjednodušení kalkulací...	Vyšší náklady obchodních operací (maloobchodní operace v Kč, velkoobchodní v euru).
Maloobchod	Riziko narušení plynulosti oběhu, vyšší náklady při delším paralelním oběhu.	Kratší paralelní oběh měn – menší náklady.
Ochrana spotřebitele	Změna cen a jejich relací v jediném okamžiku bez přípravy – možná dezorientace, nežádoucí výkyvy trhu. Krátká doba duálních cen.	Spotřebitel by měl mít čas na přizpůsobení se změnám. Přechodné období zvyšuje transparentnost procesu.
Komunikace	Nutný zcela transparentní a maximálně krátký proces měnových reforem tak, aby nevznikla nejistota obyvatelstva.	Obtížnost vysvětlit, proč nelze vždy použít platidla v euroměně, pokud již efektivně existují.

Tabulka č. 1 Kroky ČNB při obou způsobech zavedení společné měny
Zdroj: www.cnb.cz

7.2 Zajištění kontinuity právních nástrojů

Veškeré smlouvy obsahující částky v národní měně zůstanou nadále platné. Částka bude převedena na euro pomocí platného přepočítávacího koeficientu.

7.3 Pravidla pro použití přepočítávacího koeficientu

Koeficient bude stanoven zvláštním nařízením Rady EU, nebude tedy možné použít jiný přepočítávací kurz. Koeficient bude stanoven s přesností na čtyři desetinná místa a nesmí být zaokrouhlován ani upravován na menší počet platných číslic.

7.4 Pravidla zaokrouhlování

Peněžní částky uvedené v korunách, které mají být zaplacené v eurech, se zaokrouhlí na nejbližší eurocent. U souhrnně účtovaných částek se zaokrouhlí konečná hodnota. Při konverzi korunových hodnot na eura nemohou být požadovány žádné další poplatky. Specifické zaokrouhlování bude stanoveno u daní, poplatků a pokut.

Pravidla zaokrouhlování zároveň zajišťují princip nepoškození občana a zajištění cenové neutrality při přechodu na euro.

7.5 Předcházení zvýšení cen, vnímané inflaci, monitoring a kontrola

Předcházet neodůvodněnému zvyšování cen se bude pomocí duálního označování cen, důsledné kontrole tohoto označování a pravidelné kontrole přepočtu.

7.6 Minimalizace nákladů

Náklady vzniklé se zavedením nové měny hradí každý subjekt sám. Stát poskytne jasné a včasné informace a doporučení pro přípravu na přechod na euro tak, aby náklady byly minimální.

7.7 Věcná a finanční odpovědnost

Každý subjekt, veřejný i soukromý, sám odpovídá za svou organizační přípravu přechodu na euro včetně přizpůsobení informačních a jiných systémů.

8. Funkce při přijetí eura v kompetenci centrální banky

V roce 2003 vláda ve spolupráci s Českou národní bankou vypracovala a následně schválila dokument Strategie přistoupení České republiky k eurozóně. Tato strategie však nebyla splněna, a proto byla v roce 2007 aktualizována. Celý dokument pak představuje společný a koordinovaný přístup České národní banky a vlády České republiky k budoucímu přijetí eura.

Z hlediska naplňování Strategie lze považovat za pozitivní silný hospodářský růst doprovázený nízkou úrovní inflace při nízkých úrokových sazbách. Naopak negativním jevem je stálá absence funkčních reforem pro vyrovnané hospodaření veřejného sektoru a pružné fungování české ekonomiky.

V rámci praktických příprav byla v roce 2005 zavedena funkce Národního koordinátora pro zavedení eura v ČR a ustavena Národní koordinační skupina pro zavedení eura. Ta v roce 2007 zpracovala Národní plán zavedení eura, který obsahuje zásady zavedení eura v ČR, upřesňuje harmonogram a proces přípravy na zavedení eura a vymezuje základní úkoly v jednotlivých sektorech.

Počet funkcí zajišťovaných Českou národní bankou v souvislosti s přípravou na přijetí společné měny vzrostl. Současně byly rozšířeny také potřebné pravomoci k realizaci jednotlivých funkcí. V přímé souvislosti s přechodem na společnou měnu vykonává centrální banka následující funkce.

8.1 Sledování plnění maastrichtských kritérií

ČNB musí současně vyhodnocovat stupeň ekonomické sladění s eurozónou, na jeho základě potom iniciovat vstup do mechanismu ERM II. Pro vstup do ERM II je nutné určit nejen datum vstupu, ale zároveň je třeba navrhnout měnové parametry, jako je centrální parita, flukтуаční pásmo nebo intervenční body. Centrální banka musí současně vypracovat potřebné podklady pro orgány EU. Následuje iniciace rozhodnutí o zavedení eura. Centrální banka připraví podklady pro jednání o stanovení přepočítacího koeficientu.

8.1.1 Kritérium udržitelnosti veřejných financí

Po vstupu do EU začala ČR snižovat schodek veřejných rozpočtů. Cílem bylo dosáhnout schodku nepřesahujícího 3% HDP v roce 2008. Plán postupného snižování deficitu schválily orgány EU na základě Konvergenčního programu z roku 2004, který

vyplýval z reformy veřejných financí v roce 2003. Reforma předpokládala snižování veřejných výdajů a mírné zvýšení složené daňové kvóty. Zatímco restrukturalizace příjmové strany rozpočtu byla úspěšně zahájena, již v roce 2005 došlo k překračování plánovaných výdajových rámců. Navzdory tomu se však podařilo především díky dobré ekonomické situaci strategii snižování schodků dodržet až do roku 2007.

Vývoj salda státního rozpočtu a státního dluhu je zachycen v tabulce č. 2.

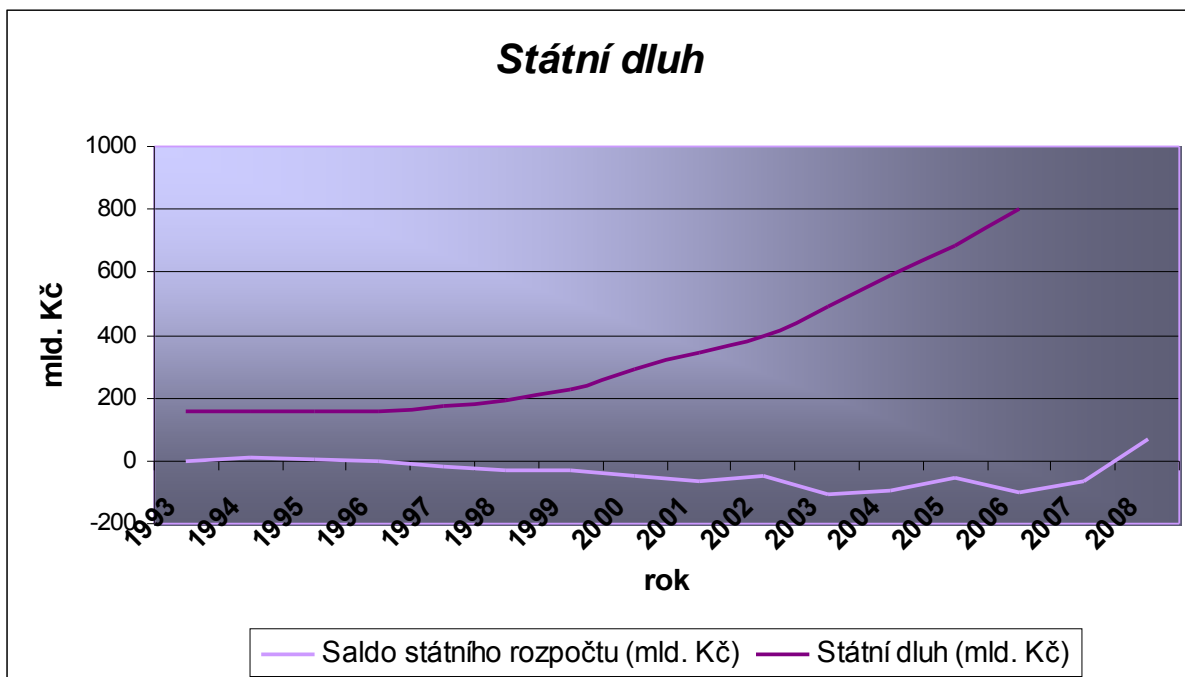
Rok	Saldo státního rozpočtu (mld. Kč)	Saldo státního rozpočtu na HDP (%)	Státní dluh (mld. Kč)
1993	1,1		158,8
1994	10,4		157,3
1995	7,2	0,5	154,4
1996	-1,6	-0,1	155,2
1997	-15,7	-0,9	173,1
1998	-29,3	-1,5	194,7
1999	-29,6	-1,4	228,4
2000	-46,1	-2,1	289,3
2001	-67,7	-2,9	345,0
2002	-45,7	-1,9	395,9
2003	-109,1	-4,2	493,2
2004	-93,7	-3,3	592,9
2005	-56,3	-1,9	681,2
2006	-97,6	-3,0	802,5
2007	-66,4		
2008	70,0		

Tabulka č. 2 Saldo státního rozpočtu

Zdroj: Český statistický úřad

Od roku 2003 stagnuje podíl veřejného dluhu na HDP přibližně na úrovni 30%, zatímco hodnota kritéria činí 60%. Česká republika by měla využít současného ekonomického růstu a realizovat reformy veřejných financí především v oblastech, které budou zasaženy negativním demografickým vývojem. Zejména se jedná o reformy zdravotnictví a důchodového systému. Nebudou-li potřebné reformy provedeny, lze v dlouhodobém výhledu očekávat opětovné zvyšování veřejného dluhu.

Trend vývoje dluhu je patrný z grafu č. 1.

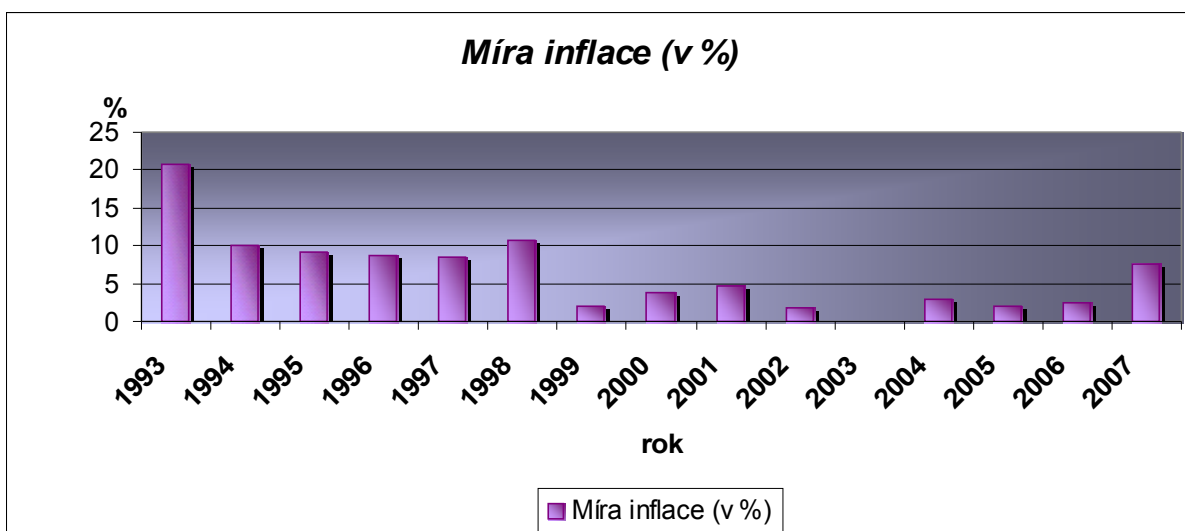

Graf č. 1 Vývoj státního dluhu
Zdroj: Český statistický úřad, vlastní zpracování

8.1.2 Kritérium cenové stability

Obdobně bylo plněno maastrichtské kritérium cenové stability. Trvale nízká úroveň inflace však byla počátkem letošního roku narušena a to především v důsledku změn nepřímých daní. Návrat k předchozímu stavu inflace se předpokládá v průběhu roku 2009.

Vývoj inflace od vzniku samostatné České republiky zachycuje tabulka č. 3 a graf č. 2.

Graf č. 2 Vývoj inflace
Zdroj: Český statistický úřad, vlastní zpracování

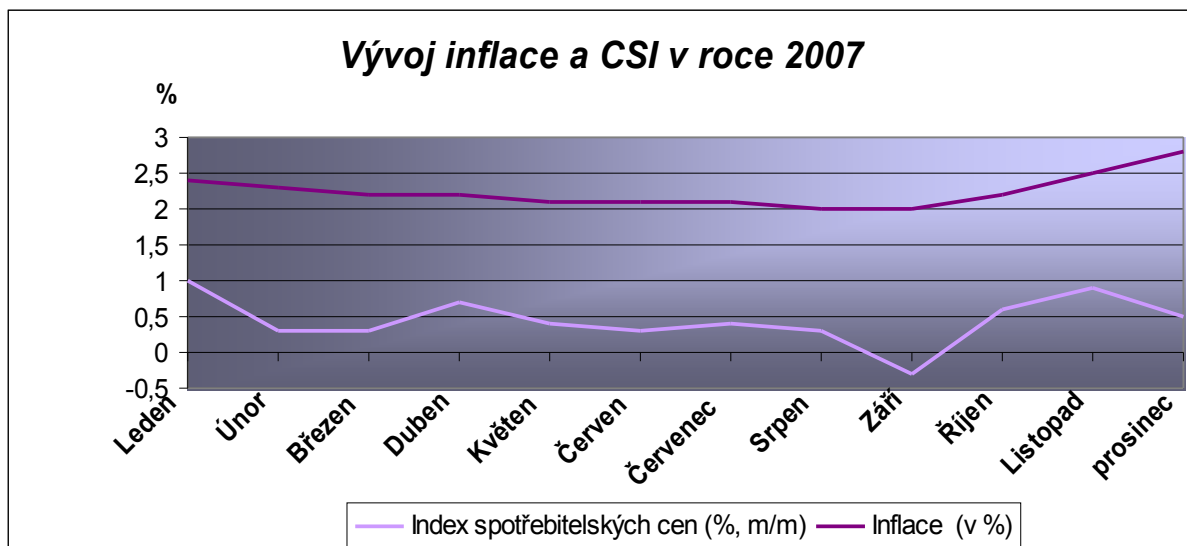
Rok	Míra inflace (v %)
1993	20,8
1994	10,0
1995	9,1
1996	8,8
1997	8,5
1998	10,7
1999	2,1
2000	3,9
2001	4,7
2002	1,8
2003	0,1
2004	2,8
2005	1,9
2006	2,5
2007	7,5

Tabulka č. 3 Míra inflace
Zdroj: Český statistický úřad

V tabulce č. 4 a souvisejícím grafu č. 3 je znázorněn měsíční vývoj inflace a indexu spotřebitelských cen v roce 2007.

Rok 2007	Index spotřebitelských cen (%, m/m)	Inflace (v %)
Leden	1,0	2,4
Únor	0,3	2,3
Březen	0,3	2,2
Duben	0,7	2,2
Květen	0,4	2,1
Červen	0,3	2,1
Červenec	0,4	2,1
Srpen	0,3	2,0
Září	-0,3	2,0
Říjen	0,6	2,2
Listopad	0,9	2,5
Prosinec	0,5	2,8

Tabulka č. 4 Index spotřebitelských cen
Zdroj: Český statistický úřad

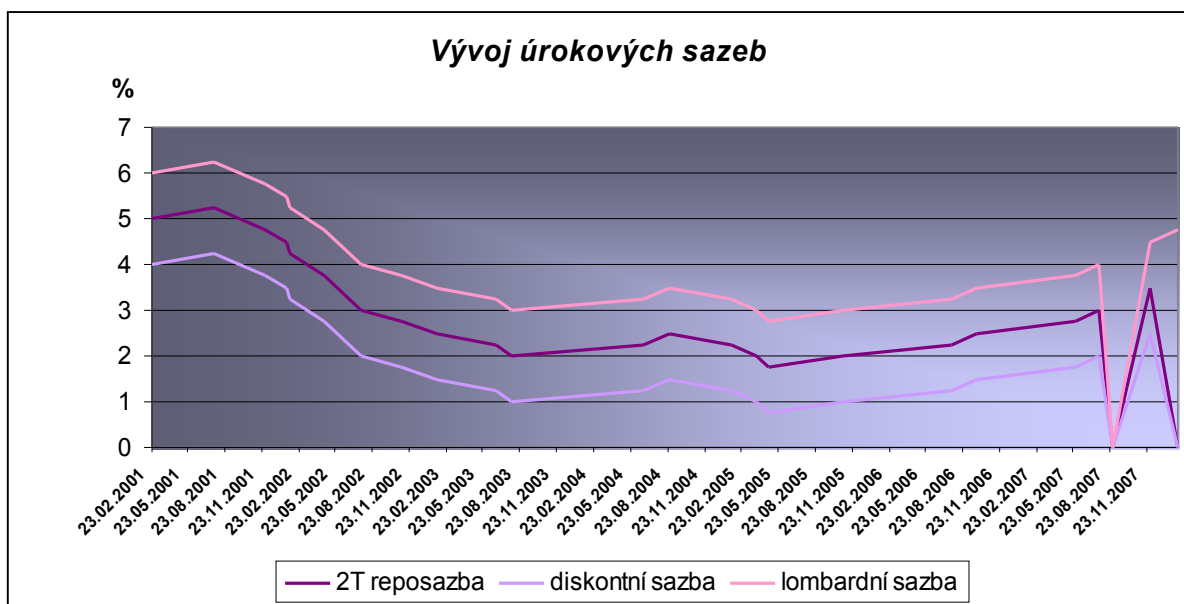

Graf č. 3 Vývoj inflace a CSI
Zdroj: Český statistický úřad, vlastní zpracování

8.1.3 Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb

Úspěšné je i plnění kritéria dlouhodobých úrokových sazeb, jak je patrné z tabulky č. 5. Vzhledem k dlouhodobě nízké inflaci poklesly úrokové míry v roce 2006 dokonce pod úroveň sazeb v eurozóně. Od poloviny roku 2007 ponechává ECB úrokové sazby nezměněny na 4% a to především kvůli vysoké inflaci v zemích eurozóny. Sazby vyhlášené Českou národní bankou jsou tedy ve srovnání s eurozónou stále nižší a to i přes jejich postupné zvyšování, kterým se centrální banka snaží potlačit výrazný nárůst inflace.

Z grafu č. 4 je patrný výrazný propad úrokových sazeb ve třetím čtvrtletí roku 2007, ten byl způsoben krizí na americkém hypotečním trhu.

Graf č. 4 Vývoj úrokových sazeb

Zdroj: Česká národní banka, vlastní zpracování

Datum změny	2T reposazba	Diskontní sazba	Lombardní sazba
23.02.2001	5,00	4,00	6,00
27.07.2001	5,25	4,25	6,25
30.11.2001	4,75	3,75	5,75
22.01.2002	4,50	3,50	5,50
01.02.2002	4,25	3,25	5,25
26.04.2002	3,75	2,75	4,75
26.07.2002	3,00	2,00	4,00
01.11.2002	2,75	1,75	3,75
31.01.2003	2,50	1,50	3,50
26.06.2003	2,25	1,25	3,25
01.08.2003	2,00	1,00	3,00
25.06.2004	2,25	1,25	3,25
27.08.2004	2,50	1,50	3,50
28.01.2005	2,25	1,25	3,25
01.04.2005	2,00	1,00	3,00
29.04.2005	1,75	0,75	2,75
31.10.2005	2,00	1,00	3,00
28.07.2006	2,25	1,25	3,25
29.09.2006	2,50	1,50	3,50
01.06.2007	2,75	1,75	3,75
27.07.2007	3,00	2,00	4,00
31.08.2007	3,25	2,25	4,25
30.11.2007	3,50	2,50	4,50
08.02.2008	3,75	2,75	4,75

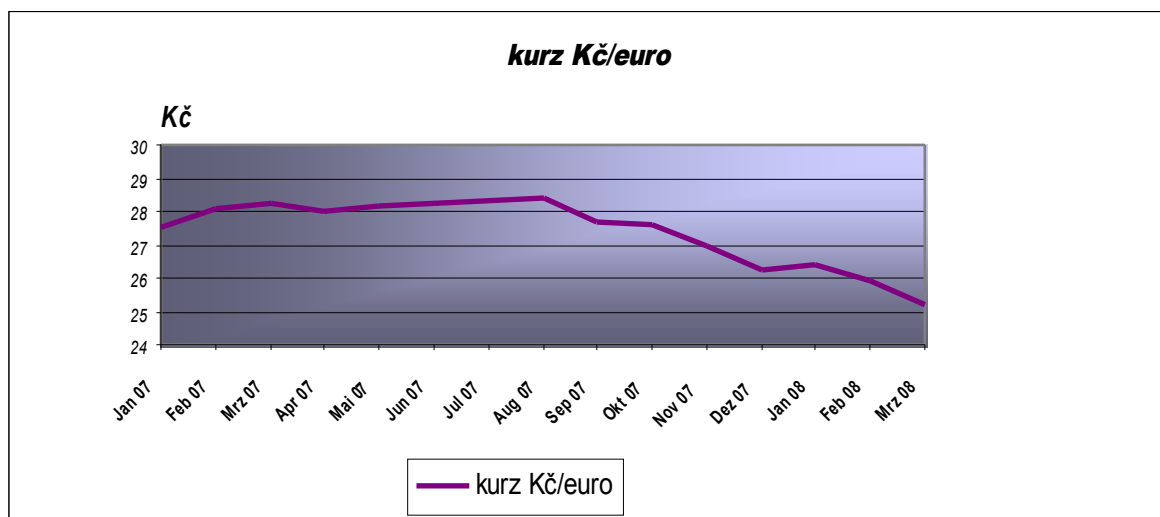
Tabulka č. 5 Úrokové sazby

Zdroj: Česká národní banka

8.1.4 Kritérium stability měnového kurzu

Měnový kurz koruny od přijetí strategie nominálně posiloval. K přibližování se cenovým hladinám vyspělých zemí EU pomocí měnového kurzu i inflace se vytvářel předpoklad pro vyvážené plnění kritérií v oblasti inflace a úrokových sazeb. Formální vyhodnocení tohoto kritéria budou možné až po vstupu do mechanismu ERM II.

Z grafu č. 5 je patrné, že měnový kurz v druhé polovině roku 2007 posiloval a stejný trend pokračuje i v roce 2008.

Graf č. 5 Vývoj kurzu Kč/euro

Zdroj: Český statistický úřad, vlastní zpracování

Původní strategie z roku 2003 předpokládala reálné a nominální přibližování české ekonomiky k zemím eurozóny, které by vedlo k přistoupení České republiky k eurozóně v letech 2009 až 2010. Strategie dále vymezovala vstup a setrvání v kurzovém mechanismu ERM II a to po minimálně nutnou dobu poté, co dojde k vytvoření předpokladů pro přijetí jednotné měny. Na základě pravidelných hodnocení se Česká národní banka a Ministerstvo financí shodují, že Česká republika dosud nedosáhla požadovaného pokroku při vytváření podmínek pro přijetí nové měny. V souladu s aktualizovanou Strategii přistoupení České republiky k eurozóně nedoporučuje Česká národní banka ani Ministerstvo financí stanovovat konkrétní datum přijetí nové měny a v souvislosti s tím není doporučeno v roce 2008 uvažovat o vstupu do mechanismu ERM II.

Se vstupem ČR do systému ERM II bude stanovena centrální parita a kurzy pro povinné intervence dohodou mezi ČNB a ECB. Pro stanovení bude směrodatný vývoj kurzu národní měny k euru. Pokud by tedy dnes vstoupila Česká republika do systému

s kurzem 25,17 Kč za euro, musela by centrální banka dodržovat pro kurz koruny rozmezí 21,39 Kč a 28,95 Kč za euro. Dojde-li k uvažovanému snížení flukтуаčního pásma z 15% na pouhá 2,25%, zmenšilo by se toto rozmezí na 24,60 Kč až 25,74 Kč za euro.

8.2 Zapojení do mezirezortní spolupráce s Národní koordinační skupinou

Spolupráce začala v roce 2006. V rámci spolupráce dojde k aktualizacím Národního plánu a jeho následná realizace za hranice finančního sektoru. ČNB vykonává předsednictví v pracovní skupině pro finanční sektor a spolupředsednictví v pracovní skupině pro komunikaci.

8.3 Zapojení do činnosti všech orgánů v rámci Eurozóny

Při vstupu do Eurosystemu splatí ČNB podíl na základním kapitálu evropské centrální banky, který činí 80 mil. Eur a rovněž na ni převede část devizových rezerv a kompetence v oblasti měnové politiky.

8.4 Dopracování nového zákona o ČNB

Nový zákon musí zajistit plnou integraci do Eurosystemu, přijetí všech funkcí a převedení části pravomocí na evropskou centrální banku. Nový zákon vejde v platnost s datem přijetí eura. V souvislosti s novým zákonem bude třeba přistoupit k případné novelizaci legislativy v oblastech platebního styku, finančního trhu a devizové oblasti.

8.5 Další obecné úkoly

Statistické výkaznictví musí být převedeno na euro, příjemcem statistických dat se stane evropská centrální banka.

Do operační struktury ECB musí být rovněž začleněny operace na volném trhu ČR. Centrální banka dále musí převést vlastní účetnictví na euro, harmonizovat je podle požadavků ECB. Nutné je také vytvoření systému pro kontrolu podílu na měnových příjmech ECB. Nově musí centrální banka také změnit postup výběru vnějšího auditora, kterého musí navrhnout Rada guvernérů ECB a schválit Rada EU.

8.6 Informační technologie

Veškeré informační systémy musí být nastaveny na jednotnou měnu, což zahrnuje nejen převod částek v příslušném přepočítacích koeficientu, ale zároveň změnu symbolů na

výstupních sestavách, úpravu aplikační logiky a další úpravy. Centrální banka zajistí integrační test všech informačních systémů finančního sektoru.

8.7 Přejít finančního sektoru

Centrální banka zodpovídá za koordinaci přechodu v rámci celého finančního sektoru.

Bankám bude poskytnuto nové oběživo ve formě zápůjček, které budou zajištěny zástavou v souladu s předpisy Evropské centrální banky. Toto oběživo bude možno vydávat až ke dni přechodu na euro. Banky však mohou poskytnout zapůjčené oběživo nefinančnímu sektoru. Předzásobení bank proběhne tři měsíce před stanoveným termínem přechodu na euro, předzásobení finančního sektoru ještě o dva měsíce déle. Předzásobení obyvatelstva nebude uskutečněno.

Období duální cirkulace bude trvat dva kalendářní týdny od data přijetí eura. Výměnu hotovosti zajistí ČNB, komerční banky a další vybrané subjekty. Možnost výměny staré měny za novou bude mít obyvatelstvo bezplatně minimálně po době šesti měsíců. Česká národní banka stejně jako banky komerční bude vyvíjet tlak na své klienty, aby postradatelnou hotovost vložili v předstihu na bankovní účet, kde s datem přijetí eura dojde k automatickému převodu podle stanoveného kurzu.

8.7.1 Bezhotovostní platební styk

Veškeré platební systémy budou převedeny na euro. Centrální banka se plně zapojí do systému TARGET a to z důvodu realizace měnové politiky. Dosavadní mezibankovní systém CERTIS, který banky používají pro tuzemské zúčtování, bude na TARGET napojen. Rovněž je třeba spolupracovat s provozovateli vypořádacích systémů a systémů zajišťujících zúčtování operací s platebními kartami. CERTIS bude TARGETEM plně nahrazen během 4 let. V roce 2007 byla úspěšně otestována nová verze systému – TARGET II. Česká republika vstoupí již do nově zavedeného systému.

Centrální banka se bude rovněž s komerčními bankami podílet na konverzi produktů mezibankovního trhu, jako jsou například opce, swapy nebo spoty. Se subjekty finančního trhu zajistí konverzi majetkových podílů, cenných papírů a dalších produktů finančního trhu.

8.7.2 Hotovostní platební styk

Výměna hotovosti je jednou z časově a technicky nejnáročnějších etap zavedení nové měny. ČNB musí stáhnout z oběhu stávající měnu a nahradit ji dostatečným množstvím měny nové. Eurobankovky a euromince určené pro vydání do oběhu budou uschovány v kapacitách České národní banky. V případě, že by tyto kapacity nebyly dostatečné, budou vytvořeny další ve spolupráci s bankami a bezpečnostními agenturami. Centrální banka bude rovněž vytvářet podmínky pro to, aby většina bankovek a mincí národní měny byla z oběhu stažena v předstihu v rámci předzásobení. Půjde především o stažení zásob komerčních bank. Po zavedení eura by měla v oběhu zůstat pouze malá část národní měny.

Podle zákona o ČNB přísluší výhradní právo vydávat mince na území České republiky centrální bance. ČNB je tedy povinná zajistit výrobu a dodávky mincí pro potřebu České republiky, i jakožto členské země Eurosystemu. Euromince budou mít shodné technické parametry, lišit se budou pouze rubovou – „národní“ stranou. Objem jejich emise bude podléhat schválení ČNB. Ražba „českých eur“ bude zahájena přibližně půl roku před vstupem ČR do eurozóny, současně s přijetím rozhodnutí o zrušení výjimky na zavedení eura.

Centrální banka zajistí dostatečné množství návrhů národní strany mince. Dále rozhodne o potřebné struktuře a množství euromincí v oběhu. Samotná výroba razidel a ražba mincí bude pravděpodobně vzhledem ke krátkému časovému úseku rozdělena mezi několik výrobců, kteří vzejdou z výběrového řízení.

Bankovky budou zapůjčeny z centrálních bank v rámci eurozóny. ČNB musí zpracovat detailní plán pro výměnu oběživa, zvolit distributory a zajistit optimální formu spolupráce.

Bankovky a mince národní měny budou shromažďovány v pobočkách ČNB a na specializovaných pracovištích, kde bude probíhat jejich likvidace.

8.8 Komunikace s veřejností

Česká národní banka by měla podporovat důvěryhodnost procesu, během celého jeho průběhu bude podávat komplexní informace. Veřejnost musí být podrobně informována o dopadech vstupu do eurozóny, klíčových termínech a parametrech nových platidel.

V rámci informační kampaně budou občané informováni o všech aspektech přijetí eura a nástrojích k minimalizaci rizik spojených s jeho přijetím. Dále budou pravidelně

informování o jednotlivých etapách, přesném datu přijetí eura i vstupu do mechanismu ERM II. V přímé souvislosti se zavedením nové měny budou seznámeni se závazným přepočítacím koeficientem, způsobem zaokrouhlování, možností výměny stávajících bankovek a mincí za eurobankovky a euromince. Veřejnost bude rovněž seznámena s ochrannými prvky nové měny, jednotnými i rozdílnými znaky pro jednotlivé země eurozóny. Cílem kampaně je rovněž vysvětlit obyvatelstvu rozdíl mezi obdobím duálního označování cen a obdobím duální cirkulace a zmírnění obav ze zdražování způsobené zavedením eura.

Kampaně lze rozdělit do 4 základních částí:

- období před vstupem do ERM II; ČNB společně s ministerstvem financí zajistí využití nástrojů v rámci informování o evropských záležitostech a komunikačních nástrojů zastoupení Evropské komise v ČR. ČNB se bude dále podílet na distribuci informačních tiskovin.
- období od vstupu do ERM II do přijetí rozhodnutí o zrušení výjimky na zavedení eura orgány EU; toto období musí trvat minimálně 2 roky. Probíhá informační kampaně, dochází k přijetí legislativních změn a úpravě informačních systémů. Vše je podmíněno úspěšným začleněním do ERM II a plněním maastrichtských kritérií.
- období od zrušení výjimky na zavedení eura orgány EU do zavedení eura v ČR; ČNB musí zabezpečit potřebné množství bankovek a mincí nové měny, zajistit předzásobení bank, dohlédnout na konverzi bankomatů a automatů. Současně dochází k duálnímu označování cen. Příklady přepočtu cen pomocí přepočítacího koeficientu jsou uvedeny v příloze č. 1
- období po zavedení eura jako měny v ČR; centrální banka zabezpečí stanování národní měny z oběhu, dojde k převodu bezhotovostních prostředků a současně k přistoupení k mezinárodnímu systému TARGET. Zároveň se sleduje vývoj cenové hladiny.

Kampaně bude zaměřena na celé obyvatelstvo s důrazem na jednotlivé skupiny. Nejintenzivnější část kampaně nastane po rozhodnutí Rady EU o přijetí ČR do eurozóny. Centrální banka se bude rovněž podílet na vzdělávání pracovníků v oblasti finančního sektoru.

9. Změna funkcí a pravomocí ČNB po přijetí společné měny

S přijetím společné měny se Česká národní banka vzdá části svých pravomocí a přesune jejich realizaci na Evropskou centrální banku.

9.1 Ztráta autonomní měnové politiky

Česká republika tak nebude po přijetí eura provádět samostatnou měnovou politiku, ale prostřednictvím účasti guvernéra ČNB v Radě guvernérů ECB se bude podílet na jejím „spoludefinování“. To znamená, že centrální banka nebude dále provádět cílování inflace, úrokové sazby pro Českou republiku budou shodné s úrokovými sazbami eurozóny a měnový kurz pro euro bude jednotně vyhlášován Evropskou centrální bankou.

Základním cílem měnové politiky Evropské centrální banky je udržování cenové stability. Toho dosahuje pomocí měnové zásoby. Operativním cílem ECB je určitá výše úrokových sazeb. Úrokové sazby v eurozóně jsou nastaveny tak, aby reagovaly na „průměrné“ problémy eurozóny.

Jednotný měnový kurz znamená zánik kurzového rizika, což představuje velkou výhodu především pro firmy realizující export do zemí eurozóny.

Nedojde-li však před přijetím eura k dostatečné synchronizaci českého ekonomického cyklu s eurozónou, může přijetí jednotných úrokových měr znamenat značné problémy. Určí-li Evropská centrální banka úrokové míry příliš nízké, povede to ke zvýšení inflace. Naopak budou-li úrokové míry příliš vysoké, poklesne cenová hladina a Česká republika se dostane do recese.

9.2 Další změny

Také emisní činnosti nebude dále ve výlučné kompetenci ČNB. Vydávání euro bankovek bude záviset na povolení Rady guvernérů ECB.

V oblasti mezinárodní spolupráce se Evropská centrální banka stane hlavním koordinátorem a Česká národní banka bude jednat v souvislosti s jejími pokyny a obecně platnými zásadami.

Rozsah transakcí, které bude Česká národní banka provádět v rámci Systému evropských centrální bank i mimo něj bude výslovně uveden v novém zákoně o ČNB.

Přijetí eura zasáhne také fiskální politiku vlády. Výdaje do ekonomiky budou po přijetí společné měny regulovány dodržováním „paktu stability a růstu“. Česká republika

patří k zemím s vysokým rizikem dlouhodobé udržitelnosti, to znamená, že náklady na důchodovou reformu budou zohledněny při hodnocení dodržování rozpočtové disciplíny.

10. Perspektivy přijetí eura v ČR

Po vstupu do eurozóny bude pro českou ekonomiku důležitá především schopnost rychle se přizpůsobit ekonomickým šokům a to zejména po ztrátě samostatné měnové politiky. Mezi faktory napomáhající přijetí eura patří rostoucí otevřenost české ekonomiky a stabilita bankovního sektoru. Dalším výrazným posunem je trvalý růst ekonomické úrovně. Proti přijetí naopak stále působí rozdílnost hospodářského cyklu v ČR a EU, nejednotná cenová hladina a vyšší podíl průmyslu na HDP v ČR. Nevýhodou zůstává i nízká mobilita pracovních sil, poměrně vysoká dlouhodobá a strukturální nezaměstnanost navzdory postupnému růstu míry celkové zaměstnanosti.

Prioritou hospodářské politiky je splnění maastrichtských kritérií. Vláda společně s centrální bankou vnímá potřebu dalších fiskálních reforem a změn především na výdajové straně rozpočtu. Aby byla centrální banka schopna plnit makroekonomickou stabilizační roli i po ztrátě vlastní měnové politiky, je nutné snížit veřejný schodek na maximální výši 1% HDP. V oblasti měnové politiky jsou již předpoklady pro plnění maastrichtských kritérií vytvořeny. Obdobím pro plnění kritéria cenové stability bude účast v ERM II. Po toto období je nutné zamezit výrazným změnám nepřímých daní. Žádoucí je také zvyšování pružnosti české ekonomiky, zejména pak trhu práce kde díky nedostatečné sladění dávkového a daňového systému dochází k demotivaci pracovníků z nižších příjmových skupin. Cílem vlády je odstranit tyto překážky nejdéle do konce volebního období.

Podle průzkumu Eurobarometr, který byl proveden v listopadu 2007, vnímá zavedení eura pozitivně 42% Čechů. Naopak 48% respondentů nedalo dopustit na stávající měnu.

Obrázek č. 3: Euro – jednotná měna zemí Eurozóny

11. Vztah evropských zemí k jednotné měně euro

Od 1. ledna 2008 se rozšířil počet členů eurozóny na patnáct. Eurem jako jednotnou měnou se tak platí na území Kypru a Malty, Belgie, Německa, Řecka, Španělska, Francie, Irsko, Itálie, Lucemburska, Nizozemska, Rakouska, Portugalska, Finska a Slovinska. Na základě měnové dohody se dále eurem platí ve Vatikánu, Monacu, Andoře, San Marinu a také Černá hora používá euro i přesto, že nemá uzavřenu měnovou dohodu. Euro jako svoji měnu tedy v současné době používá téměř 65% evropské populace.

Zavedení eura také znamenalo zdražení a to i oproti původním slibům. Největší cenový rozdíl zaznamenaly především turisticky oblíbené regiony.

Avšak ne všechny země, které euro přijaly za svou měnu, jsou s jeho používáním spokojeny. Například v Německu, které euro používá již déle než 6 let, postupně narůstá počet obyvatel, kteří by se rádi vrátili k původní národní měně. Přibližně 75% Němců stále přepočítává ceny na marky. S přijetím eura jsou nespokojeni převážně starší lidé s nižším vzděláním.

Obecná nechuť obyvatelstva k zavedení eura jako jednotné měny stále převládá ve Velké Británii, která opakovaně provedla analýzu přijatelnosti eura pro britskou ekonomiku. Výsledky ukázaly, že Británie není dostatečně připravena na konvergenci se zbytkem EU. Také referenda o přijetí eura ve Švédsku a Dánsku ukázala nesouhlas obyvatelstva s přijetím jednotné měny.

Naopak k zemím, které by rády zavedly euro co nejrychleji patří Lotyšsko, Slovinsko, Estonsko, Litva či Slovenská republika.

Mezi země, které zahájily přípravu na přijetí eura, ale proces přijetí jednotné měny je spíše v začátcích, patří mimo České republiky také Maďarsko a Polsko.

Právě Maďarsko je vzorovým příkladem toho, kam vede uspěchané přijetí jednotné měnové politiky. Maďarsko zafixovalo kurz své národní měny – forintu na euro v rámci určitého flukтуаčního pásma. Vzhledem k tomu, že země východní a střední Evropy mají tendenci k posilování měn, musí centrální banka země, která se chce pohybovat v určitém flukтуаčním pásmu, snížit úrokovou sazbu. Nepřirozeně nízké úrokové sazby však vyvolávají inflaci, které vede k posilování měny. Výsledkem tedy bylo prudké kolísání úrokových sazeb a také spekulativní útok na maďarský forint.

Tendence k posilování měny může přinést obdobné problémy také České republice, a to zejména během účasti na mechanismu ERM II, kde flukтуаční pásmo v současné době tvoří +/- 15%, spekuluje se však o snížení tohoto rozmezí na pouhých 2,25%.

12. Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se věnovala funkcím, které Česká národní banka zajišťuje v období příprav na přijetí jednotné evropské měny, změnám pravomocí po přijetí eura a jejich postoupení Evropské centrální bance.

Cílem bakalářské práce bylo posoudit změnu funkcí centrální banky při přijetí nové měny. Počet funkcí zajišťovaných Českou národní bankou v souvislosti s přípravou na přijetí společné měny vzrostl.

Centrální banka zajišťuje především kontrolu plnění maastrichtských kritérií. Česká republika se dlouhodobě potýká s kritériem udržitelnosti veřejných financí. Nebudou-li provedeny potřebné reformy, je možné v budoucnosti očekávat opětovný nárůst státního dluhu. Trvale nízká míra inflace byla narušena počátkem roku 2008 v souvislosti se změnou nepřímých daní. Úrokové sazby České republiky jsou dokonce pod úrovní sazeb v eurozóně. Naopak měnový kurz národní měny posiluje a napomáhá tak přibližování se k cenové hladině zemí eurozóny.

Česká národní banka současně spolupracuje s Národní kooperační skupinou a zapojuje se do činnosti orgánů v rámci eurozóny. Centrální banka se také podílí na úpravě legislativy, informačního systému a přechodu finančního sektoru na novou měnu.

Centrální banka dále zajistí výměnu hotovosti a stažení převážné části národní měny z oběhu v dostatečném předstihu v rámci předzásobení. Především se bude jednat o hotovost uloženou v zásobách komerčních bank. V rámci bezhotovostního styku se centrální banka připraví na zapojení do mezinárodního systému TARGET II. Během zapojení do systému ERM II zajistí centrální banka dodržení flukтуаčního pásma.

Česká národní banka se plně podílí na komunikaci s veřejností, obyvatelstvo bude dále informovat především o průběhu jednotlivých etap přijetí eura, přesných datech přijetí nové měny a vstupu do ERM II, výši přepočítacího koeficientu a dalších rozhodnutích.

Cílem bylo také posoudit změny pravomocí centrální banky po vstupu do eurozóny. Hlavní změnou bude ztráta autonomní měnové politiky a její postoupení Evropské centrální bance. Za výhodu lze považovat odstranění kurzového rizika, je ovšem nutné si uvědomit, že příliš nízké nebo naopak vysoké úrokové míry mohou znamenat značné problémy především v oblasti cenové hladiny a míry nezaměstnanosti. Se ztrátou měnové politiky bude také souviset omezení emisní činnosti. Dodržování „paktu stability a růstu“ omezí možnosti fiskální politiky vlády, především pak výši výdajů do ekonomiky.

Ve své práci se dále věnuji perspektivám přijetí nové měny v České republice. Vláda společně s centrální bankou vnímá potřebu dalších fiskálních reforem a změn

především na výdajové straně rozpočtu a současně nutnost snížení veřejného schodku do úrovně 1% HDP, aby byla centrální banka schopná plnit makroekonomickou stabilizační roli i po ztrátě samostatné měnové politiky. Žádoucí je také zvyšování pružnosti české ekonomiky, zejména pak trhu práce. Cílem vlády je odstranit tyto překážky nejdéle do konce volebního období.

Zkušenosti z ostatních evropských zemí ukazují, že předčasný vstup do ERM II vede nejen k prudkému kolísání úrokových sazeb, ale současně i k možnému spekulativnímu úroku na národní měnu. Zemím střední Evropy pak může značné problémy působit nejen nesprávné načasování, ale zároveň i tendence k posilování měny.

Smyslem této práce bylo ukázat výhody a nevýhody jednotlivých forem přijetí nové měny. Vzhledem k existenci eura jako stabilní běžně používané měny se jeví výhodnějším přijetí „velkým třeskem“ a to i přes náročnost zajištění všech potřebných změn v krátkém období mezi zrušením derogace a faktickým zavedením eura. Tento způsob předpokládá nejen výrazné snížení nákladů oproti vedení paralelních účtů ve dvou měnách, ale současně také menší chybovost zpracování dat.

Práce současně ukazuje, že samotné přijetí nové měny nepovede ke zvýšení cenové hladiny, budou-li dodržena stanovená pravidla zaokrouhlování přepočtené sumy a dodržení celé výše přepočítacího koeficientu na čtyři desetinná místa.

Domnívám se, že se mi podařilo naplnit cíl bakalářské práce a její obsah odpovídá jejímu názvu.

Zdroje

Knižní zdroje

REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. Praha: Management Press, 1999. ISBN 80-85943-89-1.

REVENDA, Z., MANDEL, M., KODERA, J., MUSÍLEK, P., DVOŘÁK, P., BRADA, J. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 3. přepracované vydání. Praha: Management Press, 2000. ISBN80-7261-031-7.

KUČEROVSKÁ, T., SEJBAL, J., HÁSKOVÁ, J., ŠIMEK, E., SVOBODOVÁ, D., MORAVEC, J., SURGA, L. *Peníze v českých zemích do roku 1919*. Pacov: Nuga, 1996. ISBN80-85903-04-0.

Internetové zdroje

Česká národní banka – <http://www.cnb.cz>

Evropská centrální banka – <http://www.ecb.int>

Euroactiv – <http://www.euractiv.cz>

Euroskop – <http://www.euroskop.cz>

Zavedení eura – <http://www.zavedenieura.cz>

Finance.cz – <http://www.finance.cz>

Český statistický úřad – <http://www.czso.cz>

Mešec.cz – <http://www.mesec.cz>

Ihned.cz – <http://www.ihned.cz>

Idnes.cz – <http://www.idnes.cz>

Novinky.cz – <http://www.novinky.cz>

Aktuálně.cz – <http://www.aktualne.cz>

Příloha č. 1

Při duálním označování budou korunové měny přepočítávány koeficientem stanoveným Evropskou centrální bankou na 4 desetinná místa bez možnosti zaokrouhlení. Celkové ceny jsou potom zaokrouhleny na nejbližší euro cent.

V následujících tabulkách jsou uvedeny ceny reprezentantů spotřebního koše za 10. týden roku 2008. Ceny jsou přepočítány průměrným kurzem za rok 2007 zaokrouhleným na 4 desetinná místa (27,8216). Přepočet je proveden z průměrných cen s haléřovou přesností (viz. Tabulka č. 6) a dále pak z cen zaokrouhlených na nejbližší desetihaléř (viz. Tabulka č. 7).

Z tabulky je zřejmé, že přepočítávání cen, budou-li dodržena stanovená pravidla, nepovede ke zvýšení celkové ceny nakupovaného zboží.

Tabulka č. 6

Reprezentant	měrná jednotka	průměrné ceny v Kč	průměrné ceny v eurech	zaokrouhleno na centy
Hovězí maso zadní bez kosti	1kg	174,20	6,26143	6,26
Vepřová pečeně s kostí	1kg	101,96	3,66475	3,66
Šunkový salám	1kg	116,48	4,18669	4,19
Kuřata kuchaná celá	1kg	61,98	2,22775	2,23
Mléko polotučné pasterované	1l	18,30	0,65768	0,66
Eidamská cihla	1kg	149,09	5,35891	5,36
Jogurt bílý netučný	150ml	6,24	0,22416	0,22
Vejce slepičí čerstvá	10ks	30,63	1,10089	1,10
Máslo čerstvé	1kg	119,82	4,30657	4,31
Rostlinné máslo	1kg	78,80	2,83237	2,83
Pšeničná mouka hladká	1kg	11,80	0,42430	0,42
Rýže loupaná dlouhozrná	1kg	27,84	1,00065	1,00
Těstoviny vaječné	1kg	29,44	1,05822	1,06
Chléb konzumní kmínový	1kg	23,54	0,84617	0,85
Pečivo pšeničné bílé	1kg	56,12	2,01725	2,02
Cukr krystalový	1kg	21,80	0,78363	0,78
Přírodní minerální voda uhličitá	1l	8,41	0,30235	0,30
Jakostní víno bílé	1l	53,13	1,90964	1,91
Pivo výčepní, světlé, lahvové	500ml	8,77	0,31530	0,32
Konzumní brambory	1kg	10,16	0,36511	0,37
Pomeranče	1kg	27,92	1,00352	1,00
Banány žluté	1kg	35,39	1,27186	1,27
Jablka konzumní	1kg	31,33	1,12601	1,13
Rajská jablka červená kulatá	1kg	36,17	1,29996	1,30
Papriky	1kg	71,53	2,57119	2,57
Mrkev pravá	1kg	14,82	0,53280	0,53
celkem		1325,68	47,64915	47,65

Tabulka č. 7

Reprezentant	měrná jednotka	prodejní cena v Kč	prodejní cena v eurech	zaokrouhleno na centy
Hovězí maso zadní bez kosti	1kg	174,20	6,26132	6,26
Vepřová pečeně s kostí	1kg	102,00	3,66622	3,67
Šunkový salám	1kg	116,50	4,18739	4,19
Kuřata kuchaň celá	1kg	62,00	2,22848	2,23
Mléko polotučné pasterované	1l	18,30	0,65776	0,66
Eidamská cihla	1kg	149,10	5,35915	5,36
Jogurt bílý netučný	150ml	6,20	0,22285	0,22
Večce slepičí čerstvá	10ks	30,60	1,09986	1,10
Máslo čerstvé	1kg	119,80	4,30601	4,31
Rostlinné máslo	1kg	78,80	2,83233	2,83
Pšeničná mouka hladká	1kg	11,80	0,42413	0,42
Rýže loupaná dlouhozrná	1kg	27,80	0,99922	1,00
Těstoviny vaječné	1kg	29,40	1,05673	1,06
Chléb konzumní kmínový	1kg	23,50	0,84467	0,84
Pečivo pšeničné bílé	1kg	56,10	2,01642	2,02
Cukr krystalový	1kg	21,80	0,78356	0,78
Přírodní minerální voda uhlíčitá	1l	8,40	0,30192	0,30
Jakostní víno bílé	1l	53,10	1,90859	1,91
Pivo výčepní, světlé, lahvové	500ml	8,80	0,31630	0,32
Konzumní brambory	1kg	10,20	0,36662	0,37
Pomeranče	1kg	27,90	1,00282	1,00
Banány žluté	1kg	35,40	1,27239	1,27
Jablka konzumní	1kg	31,30	1,12503	1,13
Rajská jablka červená kulatá	1kg	36,20	1,30115	1,30
Papriky	1kg	71,50	2,56995	2,57
Mrkev pravá	1kg	14,80	0,53196	0,53
celkem		1325,50	47,64284	47,64